

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ
TARİH ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

**ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA 10. SINIF
ÖĞRENCİLERİNDE TARİHSEL ZAMAN KAVRAM
YANILGILARI
(SAMSUN İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Aslan YILDIRIM

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Pelin İSKENDER KILIÇ

SAMSUN- 2015

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ
TARİH ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

**ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA 10. SINIF
ÖĞRENCİLERİNDE TARİHSEL ZAMAN KAVRAM
YANILGILARI
(SAMSUN İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Aslan YILDIRIM

SAMSUN- 2015

KABUL VE ONAY

Aslan YILDIRIM tarafından hazırlanan “*Ortaöğretim Kurumlarında 10. Sınıf Öğrencilerinde Tarihsel Zaman Kavram Yanılgıları (Samsun İli Örneği)*” başlıklı bu çalışma, .././2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan:

Üye:

Üye:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.././2015

.....

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin proje aşamasından sonuçlanmasına kadar olan süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet ettiğimi, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlâk ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu taahhüt ederim.

... / ... / 2015

Aslan YILDIRIM

ÖNSÖZ

Takvimin kullanımı insanlık tarihi kadar eskidir. Çok eski devirlerden itibaren insanlar, zamanı belirleme ihtiyacı duymuşlar ve bu doğrultuda birtakım düzenlemeler yapmışlardır. Takvim insanların yaşantılarını kolaylaştırmak, belli bir düzene sokmak kısacası bir ihtiyacın ve gerekliliğin sonucunda ortaya çıkmıştır. Bunu yaparken her toplum kendisi için önemli bir olayı takvime başlangıç olarak almıştır.

Tarihte ilk takvimin, hangi toplum tarafından bulunup kullanıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Fakat genel itibarıyla Sümerler olarak ifade edilir. Sümerler muhtemelen ayın devrelerine dayalı bir takvimi kullanan ilk medeniyettir. Bunun dışında Mısırlıların da Nil Nehri'nin durumuna paralel olarak yine ihtiyaçtan takvimi kullandıkları bilinmektedir. Mısırlılar ise ilk güneş yılı esasına dayalı takvimi kullanan uygarlık olarak bilinir. Her iki toplum da çağının uygarlıkta gelişmiş toplumlarıdır ve toplumsal hayatlarına yön vermek amacıyla takvimi kullanma ihtiyacı duymuşlardır. Çağın göre her gelişmiş ve ileri toplum Çinliler, Türkler, Yunanlılar, Romalılar, Fenikeliler, Hintliler vb. kendilerine mahsus takvimler kullanmışlardır. Çeşitli toplumlar tarafından kullanılan bu takvimler ya Güneş yılı esasına göre ya da Ay Yılı esasına göre düzenlenmiş takvimler olup, ekseriyetinde takvime başlangıç olarak o toplum için önemli görülen bir olay alınmıştır.

Türkçeye Arapçadan geçmiş olan Takvim kelimesi anlamı itibarıyla, zamanı yıllara, aylara, günlere ayıran yöntem; bir yılın günlerini, aylarını, sayılı günlerini gösteren, değişik biçimlerde yapılmış çizelge veya defter; yapılacak bir işin türlü evrelerini zamana bağlı olarak gösteren program şeklinde tanımlanmaktadır (Büyük Türkçe Sözlük, 2005:1894). Buna göre değerlendirildiğinde takvim, gökyüzü cisimlerinin hareketleri esas alınarak zamanı yıllara, aylara, haftalara, günlere ayırarak hesap edilen bir cetveldir. Tarih biliminin tanımı yapılırken geçmişte yaşamış olan toplumların her türlü faaliyetlerini anlatırken yer ve zaman gösteren bilim dalı olarak ifade edilmektedir.

Yer ve zaman ifade edilmezse olayın masal veya hikâyeden farkı kalmaz ve bilimsel olmaz. Dolayısıyla takvim ve zaman bilgisi tarih biliminin en önemli unsurlarından ve onu bilim yapan özelliklerinden biridir.

Öğretimin her basamağında, tarih dersi verilirken öğrencilere kavratılmasında karşılaşılan en büyük güçlüklerden birisi de soyut olan zaman kavramının öğrenciye verilmesidir. Öğrenciler bu anlamda tarih dersini ezberci bir ders olarak algılamakta ve bazı öğrencilerde bu konuda tarih dersine karşı olumsuz bir tutum gelişmektedir.

Bu çalışmam öncesinde ve sonrasında bütün bilgi birikimi ve hoşgörüsüyle bana destek olan ve yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Pelin İskender Kılıç'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmamda katkılarından dolayı uygulama yaptığım okullardaki yöneticiler, öğretmenler ve öğrencilere de teşekkürlerimi bir borç bilirim. Son olarak bu zorlu süreçte desteğini hep yanımda hissettiğim eşime ve biricik kızım Rana'ya teşekkür ederim.

Aslan YILDIRIM
..... 2015

ÖZET

Öğrencinin Adı-Soyadı	Aslan YILDIRIM
Anabilim Dalı	Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi
Danışmanın Adı	Yrd. Doç. Pelin İSKENDER KILIÇ
Tezin Adı	Tarih Derslerinde Tarihsel Zaman Kavram Yanılgıları

Bu çalışmada, ortaöğretim tarih derslerinde “Zaman” kavramının öğrenilmesinde öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar ele alınmıştır. Tez; Giriş, I. Bölüm Tarih ve Zaman, II. Bölüm Yöntem, III. Bölüm Bulgular ve Yorumlar, IV. Bölüm Sonuç ve Öneriler olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır.

Çalışma, Samsun il merkezinde bulunan farklı türlere sahip on ortaöğretim kurumunda 10. sınıfta okumakta olan 343 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulamada açık uçlu sorulardan oluşan on soruluk bir anket kullanılmıştır. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar, SPSS 17 istatistik programında değerlendirilmiş ve çıkan sonuçlar tablolar halinde analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırmanın verileri yorumlandığında, hangi tür lisede olursa olsun, öğrencilerin zaman kavramını kavrama konusunda eksiklikleri olduğu, ortaokuldan gelirken zaman kavramını tam olarak anlamadan geldikleri, özellikle sözel derslerin daha yoğun verildiği Sosyal Bilimler Lisesi ve Öğretmen Lisesinin anket sorularına beklenen oranda cevap veremedikleri ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın sonucundan, zaman kavramının anlaşılmasında öğrenciden, ders müfredatından, araç gereçlerden, ders saatlerinin az olmasından, kullanılan öğretim stratejileri, yöntem ve tekniklerden kaynaklanan problemlerin yaşandığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Zaman, Kronoloji, Takvim, Tarihsel Zaman

ABSTRACT

Student's Name and Surname	Aslan YILDIRIM
Department's Name	Secondary Education Social Areas
Name of the Supervisor	Yrd. Doç. Dr. Pelin İSKENDER KILIÇ
Name of the Thesis	The Historical Time Copcept Errors in History Lessons

In this study, the problems that students encounter in high school history lessons while learning “time” concept have been investigated. This thesis is composed of four parts which are introduction, history and time, method, findings and comments, conclusion and suggestions.

The study is conducted among 343 10th grade students at different types of high schools in Samsun city centre. A questionnaire which is consisted of ten open-ended questions, is used. The answers of students have been evaluated by SPSS 16 statistical program, the results have been analyzed on tables and interpreted.

When the results have been interpreted, it has been seen that students have shortness in comprehending “time concept” in whatever type of school they are, that they came from secondary school with lack of “time concept knowledge” and that they could not comprehend the converting process of centuries and what is mentioned by the time expressions in their course books.

As a conclusion of the study, it has been seen that there are problems in understanding “time concept” which stem from students, teachers, curricula, materials, lack of lesson hours and methods, techniques and strategies used in classroom.

Key words: Time, Chronology, Calendar, Historical Time

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	xii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiii

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.1. Problem Cümlesi	3
1.2. Alt Problemler	3
1.3. Varsayımlar	3
1.4. Kapsam ve Sınırlılıklar	4
1.5. Tanımlar	4
1.6. Araştırmanın Amacı	4
1.7. Araştırmanın Önemi	4

BÖLÜM I

TARİH VE ZAMAN

1. TARİH

1.1. Tarihin Tanımı ve Elemanları.....	6
1.2. Tarihin Metodu.....	7
1.3. Tarihin Önemi.....	8
1.4. Tarih Öğretimi, Sorunları ve Çözüm Önerileri.....	9
1.5. Tarih Felsefesi ve Önemi.....	11

1.2. ZAMAN

1.2.1. Zaman Nedir?.....	12
1.2.2. Çocuklarda Zaman Algısının Gelişi.....	13
1.2.3. Tarihsel Zaman ve Öğeleri.....	16
1.2.4. Tarihin “Avrupa Merkezci” Çağlara Ayrılma Sistemi.....	18
1.2.5. Türk Tarihinin Çağlara Ayrılması.....	19

1.3. TARİHSEL ZAMAN KAVRAMI

1.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Zaman Kavramı.....	25
1.3.2. Tarih Dersi Öğretim Programının Temel Yaklaşımı.....	26
1.3.3. Tarihsel Zaman Kavramının Öğretimi.....	27

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli.....	31
2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	32
2.3. Veri Toplama Araçları.....	35
2.3.1. Veri Toplama Araçlarının Hazırlanması.....	35
2.3.2. Verileri Toplama Süreci.....	36
2.3.3. Verilerin Analizi.....	37

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Maddelerin Öğrenci Cevaplarına Göre Değerlendirilmesi.....	40
3.1. 1. Cinsiyete Göre Maddelerin Değerlendirilmesi.....	40
3.1. 2. Alanlara Göre Maddelerin Değerlendirilmesi.....	41
3.1. 3. Okul Türlerine Göre Maddelerin Değerlendirilmesi.....	47

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuçlar.....	51
4.2. Öneriler.....	55
KAYNAKÇA.....	58
EKLER.....	64

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Cinsiyete Göre Öğrenci Sayıları.....	33
Tablo 2: Alana Göre Öğrenci Sayıları.....	34
Tablo 3: Okul Türlerine Göre Öğrenci Sayıları.....	35
Tablo 4: Rubrik Tablosu.....	36
Tablo 5: Kolmogorv-Smirnov (K-S) Testi	38
Tablo 6: Teste Verilen Cevapların Doğruluğuna Ait Betimsel İstatistik.....	40
Tablo 7: Toplam Puanları Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Testi Sonucu.....	40
Tablo 8: Toplam Puanların Alanlara Göre Kruskal Wallis Test Sonucu.....	42
Tablo 9: Toplam Puanların Okul Türlerine Göre Kruskal Wallis Test Sonucu... 	46

KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e : Adı geçen eser.

Akt. : Aktaran

a.y. : Yazara ait son zikredilen yer

Bkz. : Bakınız

C. : Cilt

Çev. : Çeviren

FATİH : Fırsatları Arttırma Teknolojiyi İyileştirme Hareketi

Haz. : Hazırlayan

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

MF : Matematik - Fen

s. : Sayfa / sayfalar

TM : Türkçe - Matematik

TS : Türkçe - Sosyal

v.b. : ve benzeri

v.d. : Çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler (ve diğerleri)

Yay. : Yayınevi / Yayınları

GİRİŞ

Geçmiş zaman dilimi ile günümüz arasında uyum nasıl kurulur? Bunun için her halde geçmişi iyi bilmek gerekir. Geçmişi iyi bilmek ise, ona günümüzün rasyonel ve evrensel değerleri açısından bakabilmekle mümkündür. Başka bir deyişle, geçmişe karşı bir mesafe alabilmek ve onu objektif ve realist bir gözle değerlendirebilmek lazımdır. (Timur,1986: 11). Tarih ilminin önemli unsurlarından olan “zaman” ı objektif ve realist bir bakışla değerlendirmek geçmişi anlayıp geleceği planlamak modern tarihçiliğin en verimli yöntemi olsa gerekir.

Tarihsel zaman, şimdi ve geçmişin bir bileşeni olup bu ifadenin tarihsel tanımı “kronolojidir”. Bir olayın objektif kriterlere uyularak değerlendirilmesi için tarihin temeli ve çatısı olan kronolojiye sıkıca uyulmalıdır. Tarih düşüncesinin gelişimi, bu düşüncenin sevilip anlaşılabilmesi, zamanın anlaşılması, insanın bilişsel süreçleri dikkate alınıp bu soyut kavramın her dönemde nasıl verileceğinin bilinmesi gerekir.

Ortaokul ve lise düzeyindeki öğrenciler zamanı yıllar, yüzyıllar ve binyıllar olarak ölçebilmeli, takvim çeşitleri ve tarih şeritlerini yorumlayabilmelidirler. Çalışmanın ana hedefi, ortaöğretim öğrencilerinin tarih biliminin ögesi olan “zaman” kavramını öğrenmede karşılaştıkları problemlerin neler olduğunu tespit etmek ve çözüm önerileri sunmaktır.

1.Problemin Durumu

İnsanoğlu sürekli çevresi ile etkileşim halinde bulunan sosyal bir varlıktır. İnsan yapısı gereği sürekli bilinmeyene karşı bir merak içerisinde olmuştur. Buna da öncelikle kendini tanımakla başlar. Geçmişte nasıl yaşadı? Hangi geçmişten bu zamana geldi? Geçmişten günümüze gelen süreç içerisinde siyasî, kültürel ve uygarlık alanında ne gibi

gelişmeler meydana getirdi? Bu ve buna benzer birçok soru insan zihnini meşgul eder. Bütün bu sorulara cevap ararken de insan, öncelikle tarihe müracaat eder. Aynı zamanda günümüzü anlamının yolu da geçmişimizi bilmekten geçer. Dolayısıyla tarih, aynı zamanda bir milletin hafızasıdır ki bu hafıza güçlü tutulacak olursa geçmişte yaşanmış hatalara tekrar düşülmesi önlenebileceği gibi, olumlu gelişmeler ve etkileri de daha iyi kavranmış olacaktır. Bundan hareketle tarih aynı zamanda doğruyu yanlıştan ayıran önemli bir sosyal bilimdir.

Tarih bilimi, geçmişten günümüze dek çeşitli düşünürler ve görüşler tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Ancak genel itibarıyla “Tarih, geçmişte yaşamış olan insan topluluklarının yaşayışlarını, kültürel ve uygarlık alanında meydana getirdikleri gelişmeleri yer ve zaman göstererek kaynaklara dayalı olarak sebep- sonuç ilişkisi içerisinde inceleyen sosyal bir bilim dalı” olarak tanımlanmıştır (Carr, 1980: 8-9).

Sosyal bilimler öğretiminin genel amaçları arasında, toplumun sosyo-kültürel, teknolojik ve ekonomik gelişmelerle kuramsal yaklaşımlar doğrultusunda değişmeler olduğu gözlenir. Bütün bu değişimlerin ötesinde sosyal bilimler öğretiminde genel olarak 1- Kişilik gelişimi 2- İnsan ilişkileri 3- Ekonomik verimlilik 4- Yurttaşlık sorumluluğu 5- Değişme 6- Yurt ve Dünyayı tanımak gibi birçok alanda kişinin yeterliliklerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır (Paykoç, 1991: 7).

Tüm dünyada yaygın olduğu gibi Türkiye’de de tarihin kronolojik olarak öğretimi, kabul görmüştür. Hatta bu öğretim tarzı, bir yandan yaygın bir kanı olarak tarihin neden-sonuç ilişkisi içerisinde kavranması gereğinin benimsenmesini ortaya koyarken diğer yandan da tarihin sıkıcı olmasının nedeni olarak gösterilen “olayların tarihlerinin ezberlenmesi ve istendiğinde ezberden söylenmesi” gibi eğitimsel / öğretimsel açıdan değeri tartışılır bir anlayışın yerleşmesine de neden olmuştur (Safran-Şimşek, 2006: 87-109).

1.1.Problem Cümlesi

Ortaöğretim kurumlarında tarih derslerinde tarihsel zaman kavramının öğrenilmesinde öğrencilerde görülen eksiklikler ya da yanlış anlamalar nelerdir?

1.2. Alt Problemler

1. Zaman kavramının öğretilmesinde öğrencilerden kaynaklanan problemler nelerdir?
2. Zaman kavramının öğretilmesinde öğretmenlerden ve öğretim stratejilerinden kaynaklanan problemler nelerdir?
3. Zaman kavramının öğretilmesinde ders müfredatı ve ders araç gereçlerinden kaynaklanan problem nelerdir?

1.3. Varsayımlar

- 1- Zaman kavramını iyi kavramış olan öğrenciler, tarih derslerindeki başarılarını artırır ve tarih dersine ilişkin olumlu tutum kazanır.
- 2- Zaman kavramını iyi kavramış olan öğrenciler, tarihî olaylar arasındaki bağlantıyı daha iyi kurar ve konuyu anlar.
- 3-Müfredatta zaman konusuna yeterince yer verilmiştir.
- 4-Tarih öğretmenleri, zaman öğretimi konusunda yeterli bilgi, beceri ve donanıma sahiptirler.
- 5-Öğrenciler, ilköğretimden zaman kavramını öğrenmiş olarak gelmektedirler.
- 6- Araştırma örnekleri için seçilen farklı türdeki okullarda verilen eğitim-öğretim, ortamın (ders araç gereçleri) uygunluğu, öğrencinin zaman kavramını öğrenme becerilerini etkiler.

1.4. Kapsam Ve Sınırlılıklar

Bu araştırma, Samsun il merkezinde bulunan farklı puanla öğrenci alan okul ve farklı alanlarda okuyan, farklı seviyelerdeki ortaöğretim 10. sınıf öğrencileri arasında uygulanmıştır. Araştırma, zaman algısı ile sınırlıdır. Araştırmanın evreni, Samsun il merkezinde okuyan tüm 10. sınıf öğrencileridir. Örneklem, rastgele seçilen on ortaöğretim kurumunda 10. sınıfta okuyan 343 öğrenciden oluşmaktadır.

1.5. Tanımlar

Zaman : Ölçülerin ya da ölçülebilen süre, uzaysal boyutları olmayan süre.

Kronoloji : Geçmişte cereyan eden bir olayın zamanını araştırmacının zamanına olan mesafesini ölçme bilimi.

Kuşak : 25-30 yıllık yaş kümelerini oluşturan bireyler öbeği

Milenyum : 1000 yıllık süre

Tarihsel zaman : Tarih yazıcılarının seçilmiş olan, tarihsel olay ve olguların tanımlanmasında kullanılan geçmiş zamanın bir ögesidir.

1.6. Araştırmanın Amacı:

Bu çalışma ile ortaöğretim 10. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilerin, tarih biliminin önemli bir ögesi olan tarihsel zaman kavramını öğrenmede karşılaştıkları problemlerin, bu konudaki eksiklik veya yanlışlıkların neler olduğunu belirleyerek çözüm önerilerinde bulunmaktır. Ayrıca zaman kavramının, tarihî olayların kavranması ve öğreniminde ne derece etkili olduğunu ortaya koyabilmektir.

1.7. Araştırmanın Önemi

Tarihi olaylar, geçtiği zamana göre yorumlanmazsa anlaşılması zorlaşır ve objektifliğe gölge düşürülmüş olur. Bu çalışmayla tarihi zaman konusunda öğrencilerin bilgi düzeyleri ölçülerek, tarihi olayları daha iyi kavramaları hedeflenmektedir. Milli Eğitim Bakanlığının yayınlamış olduğu tarih programının genel amaçlar bölümünün 7. maddesinde; “kronoloji cetvelleri yardımıyla öğrencilere zaman şuurunu kazandırmak, hadiselerin ve nesillerin damgasını taşıyan kısa süreli, iktisadî ve sosyal değişmelerin vuku bulduğu orta süreli ve medeniyetlerin olduğu uzun süreli zaman anlayışlarını kavratmak” (MEB, 1998: c.1) ifadesi yer almaktadır. Ancak zaman kavramının ne şekilde kavratılacağı, hangi yöntem ve tekniklerden yararlanılabileceği konusuna açıklık getirilmemiştir. Böyle bir çalışmanın tercih edilmesinde, liselerde okuyan öğrencilerin tarih derslerinde tarihsel zaman konusunda ne derece bilgiye sahip olduklarını tespit edebilmektir. Eğer yanılgılar ve eksiklikler var ise bunun nedenlerini ortaya koyabilmek ve çözüm önerilerinde bulunmaktır.

BÖLÜM I

TARİH VE ZAMAN

1. Tarih Bilimi

1.1. Tarihin Tanımı ve Elemanları

İnsan, toplumsal bir varlıktır. Her toplumun kendine özgü bir geçmişi vardır. Zaman içerisinde toplumlar, geçmiş tecrübelerinden hareketle tarihlerini oluştururlar. Dolayısıyla geçmiş, insan bilincinin sürekli bir boyutu; insan toplumunun kurumları, değerleri ve yaptığı bütün faaliyetlerinin kaçınılmaz bir bileşenidir. Tarihçiler, toplumdaki bu “geçmiş duygusu”nun doğasını analiz ederek ve bu duygudaki değişikliklerin dönüşümlerinin izini sürerler (Hobsbawm, 1998: 12-13). Tarihin bilim olup olmadığı konusu zaman zaman tartışılmış ise de yaygın olanı ve kabul göreni, tarihin beşerî bilimler içinde yer aldığıdır (Köstüklü,1999: 12). Bundan dolayı bilim olarak tarihin, yöntemi ve metodolojisi pozitif bilimlerden farklıdır.

Tarihi olayların deneyi ve gözlemi yapılamaz. Ancak bu olaylar sebep-sonuç ilişkileriyle birbirlerine bağlıdır. Tarih, insanoğlunun geçmişte meydana getirmiş olduğu olayları, zaman ve mekân çerçevesi içinde, yazılı belgelere dayandırarak anlatan ve geleceğe ışık tutan bir ilimdir (Memiş, 1995: 6). Aynı zamanda insanlığın ortak bir tecrübesidir. Böyle olunca tarihte meydana gelen olayların sonuçlarından ders çıkarmak gerekir. Aksi takdirde tecrübenin herhangi bir faydası olmayacaktır (Uçar, 1997: 23).

Cevdet Paşa, Tarih-i Cevdet adlı eserinde tarih ilmini, insanları geçmiş olaylarından ve ileri gelenlerin gizli ve açık düşüncelerinden haberdar ettiğinden kamu için faydalı ve aydınlar için makul bir ilim olarak ifade eder (Cevdet Paşa, 1973: 3). Tarih insanın kendisini tanıması açısından da oldukça önemlidir. Nasıl bir kişi hayatını bildikçe

kendisini tanırsa, bir millet de tarihini bildikçe kendisini tanır. Çünkü dili, dini, gelenekleri, neyi varsa geçmişten gelmektedir. Bir millet geçmişinin ne gibi acılarla yoğrulduğunu, hangi dramların, fedakârlıkların ve kahramanlıkların eseri olduğunu ancak tarihinden öğrenebilir (Niyazi, 2011: 22).

Tarih biliminin değişmeyen üç unsuru vardır. Bunlar; Zaman, mekân ve insan unsurlarıdır. Bunlardan biri olmadığı takdirde, tarih biliminden söz etmek imkânsızdır. Örneğin, 751 yılında Abbasi Araplarıyla Çinliler arasında Talas Savaşı meydana gelmiştir. Savaş Türklerin yardımıyla Abbasiler kazanmıştır. Bu tarihi bir olgudur. Bu olayın meydana geldiği tarih yani zaman faktörü 751 yılıdır. Mekân Talas Nehri yakınlardır. Bu tarihi olayı meydana getirenler ise Abbasiler ile Çinliler ve olaya daha sonra dahil olan Türklerdir. Buradaki elemanlardan biri ortadan kaldırılacak olursa, örneğin zaman faktörünün ortadan kaldırıldığında şöyle bir tablo meydana gelir: Talas Savaşı, Abbasiler ile Çinliler arasında olmuştur. Savaş, Türklerin yardımıyla Abbasilerin zaferi ile sonuçlanmıştır. Akıllara şu soru gelecektir: Talas Savaşı kaç tarihinde olmuştur? Bunu mekân faktörü içinde düşünebiliriz. Görülüyor ki, tarihin üç elemanından birini ortadan kaldırırsak, meydana gelen olay tarihi bir olay olmaktan çıkar (Memiş, 1995: 6-7).

1.2. Tarihin Metodu

Her bilim belirli bir plan, yöntem ve metodoloji dâhilinde ele alınır. Bu plan uzun ya da kısa olabilir. Asıl olan hedeflenen doğruya varabilmektir ve gerçekleri ortaya koyabilmektir. Tarih ilminin de kendi içinde bir metodu vardır.

Metot, doğruya ulaşmak için takip edilen yoldur. İnsanlar, geçmişte meydana gelen olayları bilme ve anlama merakı içerisindeyler. Dolayısıyla bu meraklarını giderebilme çabası içine girmişlerdir. Tarihî olayları tetkik edebilmek için tarih disiplini geliştirip, çeşitli yöntemler arayışında bulunmuşlardır. Tarih yazmanın

amacı, gerçekleri ortaya koymak, bir tespitte bulunmaktır. Tarih araştırmacısı, bu gerçekleri ortaya koyabilmek için araştırma tekniklerini bilmek zorundadır. Dolayısıyla ilk olarak konuyu seçer, ikinci aşamada kaynakları toplar. Ardından kaynakları değerlendirir, son olarak da belli bir plan dahilinde tespitte bulunduğu bilgileri kaleme alır (Memiş, 1995:105-106).

Tarih yazımı, Herodotus öncesinde efsanevî bir tarza sahipken, Roma'da söylemsel bir amaç olarak kabul görmüştür. Ortaçağda dinsel ahlakiliğin didaktikliği benimsenmiştir. 18. yüzyılda çeşitli ilerleme ve gelişmelerin malzemesi olarak görülmüş, 19.yüzyılda "belgesel" ve "milli romantik" bir çizgide seyretmiştir. 20. yüzyıla gelindiğinde ise mikro yerel ve "izafi" vasıflar kazanmıştır (Şimşek, 2011: 11). Tarihi anlatımda, metodolojik prensibinden hareketle hadiseler ve ferdiyetler ön plana çıkarıldığında, olaylardan ve toplumdaki kahramanların rolü arttırılmış olur. Bu durumda bütünü görememe tehlikesi baş gösterir (Uçar,1997: 46-47). Bu anlamda tarihinin işi çok zorlaşır ve hatta tehlikeli bir boyut alabilir. Küçük bir dikkatsizlik bu yolda yapılan bütün çalışmaları ilim olmaktan çıkarır. Geride yalnızca hayal mahsulü olan şeyler kalır (Togan, 1950: 16).

Yalnız tarih yazanların değil aynı zamanda tarih okuyucularının da tarih metodolojisini bilmeleri gerekir. Metodoloji, tarih okuyucusunun bilimsel olanı bilimsel olmayandan ayırabilmesi için önemlidir (Tekeli, 2010: 23).

1.3. Tarih ve Önemi

İbn Haldun bir sözünde "Geçmişler geleceğe, suyun suya benzemesinden daha çok benzer" demektedir. Geçmişin aynası olarak görülen bu ilmin, insan yaşamındaki yeri nedir? Geçmiş, geçmişte kalmıştır deyip bu ilme mazi gözüyle mi bakılmalıdır. Tarihin önemini ortaya koymaya çalışan birçok bilim adamı bu konuyla ilgili çeşitli görüşleri ileri sürmüşlerdir. Buna göre, bir insan tarihe nasıl bakıyor, onu nasıl yorumluyorsa,

bugüne ve geleceğe de öyle bakacaktır (Yıldız, 1994: 17). Tarih, hayatımızı kuşatıcı bir ilimdir. Tarih olmandan ne geçmişteki yaşantımızın bir anlamı nede geleceğimizi sağlıklı kurgulamamızın imkanı vardır (Halkın, 1998: 9). *Tarihin Faydası* adlı eserinde Toynbee, tarihin uyumakta olan millî şuuru canlandıran önemli unsurlardan biri olduğunu vurgular. Ona göre, ileriye bakış kabiliyeti insanı hayvanlardan ayıran bir özelliktir. İleriye bakarken ve plan yapmaya çalışırken insana ışık tutan ise geçmişte edinilen tecrübedir ki bu da tarihten başka bir şey değildir. (Toynbee, 1963: 94). “Nereden geliyoruz? Neredeyiz? Nereye Gidiyoruz?” soruları hemen hemen her insanın zihnini kurcalar. Çünkü insanın en belirgin özelliklerinden biri merak duygusudur. Tarih, kişiyi geçmişe götürür. Geçmişini yanlış değerlendirmek, milleti karanlıklara sürükler (Niyazi, 2011: 26-27). Dolayısıyla tarih dersi, öğrencilerde geçmişe karşı bir ilgi uyandırır ve onlara kimlik duygusunu kazandırır (Ulusoy, 2009:418). Bütün bunlardan hareketle tarih, sosyal yaşantımızın laboratuvarıdır ve geçmişin bugünü, bugünden de geleceği şekillendirdiği unutulmayarak topluma sağlam bir tarih şuurunu verilmesi son derece önemlidir.

1.4. Tarih Öğretimi, Sorunları ve Çözüm Önerileri

Burada öncelikle “Neden tarih öğretiyoruz?” sorusu akla gelir. Bugünde yaşayıp geleceğimizi oluştururken, büyük ölçüde çıkış noktamız ve rehberimiz geçmiş deneyimlerimiz olacaktır. Geçmiş, her ne olursa olsun, unutmak istesek, hatta reddetsek bile ondan kaçamadığımız için her zaman bizimledir. Okullarda öğrencilere verilen tarih eğitimi ile gerçekleştirilmek istenen amaçlar arasında,

- Geçmiş ilgiyi canlandırmak,
- Çocuklara kimlik duygusu vermek,
- Bugünün anlaşılmasına yardımcı olmak, sayılabilir.

Tarih, öğrencilerin, dünyanın pasif gözlemcileri olmaktan daha çok bireysel ve toplumsal sorunlara yanıt aramasına, önemli sorular sorabilmesine yardım eder (Aslan, 2006: 162-173). Bu bilim, sadece okullarda öğretilen bir sosyal ilim alanı olarak değerlendirilmemelidir. İyi bir tarih öğretiminin hedefi, çocukta yorum yapabilme, analiz ve sentez yapabilme yeteneklerini kazandırmak olmalıdır (Kaya, 2011: 20-25).

Öğretim denince akla gelen en önemli unsurlardan biri de öğretmendir. Tarih öğretmeninin görevi, geçmişte meydana gelen olayları olduğu gibi yansıtırken aynı zamanda bir tarihçi gibi yorumlayarak ve yapısını ayrıştırarak öğrencinin düşünce ufkunu geliştirmektir (Sarı, 2006:109-110).

2005 yılında hazırlanan yeni programla öğrenci merkezli- süreç odaklı bir öğretme uygulamasına geçilmiştir. Ancak ülkemizde tarih öğretimi incelendiği zaman, tarih öğretmenlerinin bir kısmının tarihsel düşünme becerilerini bilmedikleri ve bu becerileri öğrencilere kazandırmadıkları anlaşılmaktadır. Tarihsel düşünme becerisiyle ulaşılmak istenen genel hedefler şu şekilde sıralanabilir:

- Kronoloji anlama
- Geçmişteki değişimi anlama
- Tarihsel yorum
- Organizasyon ve iletişimdir (Demircioğlu, 2011: 203-211).

Ülkemizdeki eksik ve yanlış tarih öğretiminde, ailelerin de hataları bulunmaktadır. Aileler, çocuklarının bir “meslek” edinmelerini sağlayacak bir eğitim sürecinden geçmelerini ve bu sürecin bir an önce sonuçlanmasını istemekte olup çocuğa yönelik beklentiler, bir “ekonomik” aciliyet kaygısı içinde şekillenmektedir (Köksal, 2008: 391-392).

Bütün bunlar göz önüne alındığında, tarih öğretiminde çeşitli problemlerle karşı karşıya kalınması kaçınılmazdır. Ders saatlerinin kısıtlı olması, öğretim yöntem ve tekniklerin yeterince kullanılmaması ya da klasik öğretim yönteminin yoğun olarak uygulanmaya devam ediyor olması, teknolojik yetersizlikler, ders kitaplarının dünya ölçütlerine uymaması, ezber yönteminin zaman zaman uygulanıyor olması vb... problemler, bu mevcut sorunların aşılmasında engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Öncelikli olarak;

- Öğrencilere tarihçi gözüyle bakılmalı,
- Öğrenci merkezli bir öğretim benimsenmeli,
- Harita kullanımı, müze gezileri, grafik analizlerinden yararlanılmalı,

- Bölge gezileri yapılmalı,
- Yerel tarih öğretimine ve sözlü tarih çalışmalarına yer verilmelidir.

Sonuç olarak, aktif öğrenme yöntemlerinin bilinmesi, tarih öğretiminde yöntemden kaynaklanan sorunları büyük ölçüde çözümlenerek tarih derslerinin zevkli hale gelmesinde öncü rol oynayacaktır (Yıldız, 200: 181-190).

1.5.Tarih Felsefesi ve Önemi

Felsefe bir sorgulanma etkinliğidir. Var olanın varlığını sorgulamak anlamına gelir. Sebeplerle sonuçların tutarlı olup olmadığının; bilginin, bütünle evrensel ilişkisini gözden geçirme etkinliğidir. Tarih felsefesi, tarihçinin yapmakta olduğu işin ne olduğu üzerinde odaklanır. Tarihçi kimdir? Çalıştığı alanın özellikleri nelerdir? Araştırma yöntemi ne olmalıdır? Gibi sorulara yanıt bulmaya çalışır. Tarih felsefesi, tarihsel olay ya da olguların nasıl değerlendirmeleri gerektiği üzerine bir yöntem arayışına girer (Aysever, 2003: 9-11). Aynı zamanda tarih felsefesi, tarihçinin bilgi elde etme etkinliğini sorgulayan, tarih biliminin dayandığı ilke ve yöntemleri eleştiren, tarihsel bilginin olabilirliğini çözümlen bir tarihsel bilgi eleştirisidir (Özlem, 2001: 14).

Peki, tarih felsefesi nasıl ortaya çıkmıştır? Bu konuyla ilgili olarak kaynaklar, farklı bilgiler içermektedir. Bu tür bir çalışma Bacon’la ortaya çıkmış, Voltaire ve Hegel’le evrensel bir boyut almıştır (Aysever-Barutça, 2003: 32-33). Walsh, “Tarih Felsefesine Giriş” adlı eserinde tarih felsefesini kuranın İtalyan Filozof Vico (1668-1744) olduğu fikrini ileri sürmektedir. İleri sürülen başka bir iddia da Aziz Augustin’e (354-430) kadar geri gitme yönündedir (Walsh W.H., 2006: 11).

Tarih felsefesi bugünkü anlamıyla olmasa bile ilk olarak ortaya çıkışında semavî dinlerin, insan ve cemiyet anlayışları rol oynamıştır. Batı medeniyetinin insanlığın

yönlendiricisi olması lazım geldiğini kabul edenler için, tarih felsefesini teokratik bir anlayışla ele alan Aziz Augustinus olmuştur. Fakat Augustinus'un görüşleri, felsefedeki akılcılığa uzaktır. Geçmiş olaylara mantıkla yaklaşan ilk düşünür Biruni olsa gerekir. Onun ardından İbn Haldun gelir. Tarih Felsefesini ilk ele alan İbn Haldun olmasına rağmen, bu disiplini isimlendiren Badin'dir. Bugün anladığımız manada tarih felsefesi tabirini ilk kullanan Voltaire'dir. Tarih felsefesinin misyonundan uzak yazılanlar, okuyucunun dikkatini farklı tarafa çekerek gerçek sebepleri göz ardı edebilir (Niyazi, 2011 : 5).

2. ZAMAN

2.1. Zaman Nedir?

Zaman kavramı, uzun yıllar felsefenin çalışma konusu olmuştur. İnsanoğlu hâlâ “zamanı” tam olarak tanımlayabilmiş ve yorumlayabilmiş değildir. Bu uğraş, bir süre sonra konuyu felsefenin çalışma alanından dil biliminin çalışma alanına sokmuştur. Dil biliminde zaman konusu ikiye ayrılmıştır: Birincisi yaşanan gerçek zamandır. Başlangıcı ve sonu belirsizdir, herhangi bir sınırlamaya tabi değildir. İkincisi ise fiil zamanıdır. Bu da gerçek zamanın insan zihninde oluşumunun dile yansımaları sonucu ortaya çıkmıştır. Gerçek zamanın algılanması için onun çeşitli dilimlere (saat, takvim) ayırma mecburiyeti ortaya çıkmıştır. Gerçek zaman, yaşanan zamandır (Benzer, 2012: 9-11). Zaman, ölçülen ya da ölçülebilen süre, uzaysal boyutları olmayan süredir. Aziz Augustinus, 5.yy. da zamanın düşünce ve eylemlerin düzenlenişi açısından en alışılmış ama tanımlanması en zor kavram olduğunu vurgulamıştır (Anabritannica, 2004: 527-528).

Zaman ifadesinin genellikle vakit kavramı içinde kullanılmış olup, bu kavramın Müslümanlarca, Helenistik–İran geleneğinden geldiği belirtilmektedir. Aristo fiziğine atfen, bütün tabiat varlıklarında beş şeyin yani; madde, şekil, mekân, hareket, zamanın

mevcut olduğunu görülmüştür. Hangisi öne alınmalıdır. Mekân mı? Zaman mı? Cevabı şöyledir: Zaman tercih edilmelidir. Çünkü mekân maddi, zaman ise manevidir. Aristo'ya göre zamanın anlam kazanması harekete bağlıdır. O, yaşanan anın zaman olmayıp, geçmişte bırakılan anın zamandan sayılacağını belirtmiştir. Gazali, Farabi ve İbn Sina'nın dünyanın bir başı ve sonu vardır, nazariyesini kabul etmez. Ona göre, zaman sonsuzdur, diyen Eflatun doğru söyler (İslam Ansiklopedisi, Cilt.13, 1997: 460-462).

Zamanı tanımlamak için insan algılarını esas almaktan başka yapabileceğimiz bir şey yoktur. İnsan algıları, "Zaman akışı düzenli midir? Düzensiz midir? Hızlı mıdır? Yavaş mıdır? Sorularına somut yanıtlar veremez. Zaman kavramı tarifi zor, felsefi sorunlarla doludur. Zamanın nesnel olarak emin olabileceğimiz tek niteliği geçmişimizin içinde bulunduğumuz şu anı, şu anda yaptıklarımız da geleceğimizi belirler. Zaman geçmişten geleceğe doğru akar. Belki de dindar mistiklerin sık sık iddia ettikleri gibi zaman hayal gücünün bir ürünüdür. Hayali zaman kavramı, zamanın başlangıcı ve sonu sorunlarını çözebilir (Ridley B.K.,1996: 77).

2.2. Çocuklarda Zaman Algısının Gelişimi

Tarif edilmesi zor soyut bir kavram olan zamanın çocukluktan başlayarak kavratılması gerekir. Çünkü sosyal bir varlık olan insanın diğer insanlarla arasındaki ilişkilerde "zaman"ın doğru kullanımı önemli olduğu için çok küçük yaşlardan itibaren bu olgu çocuğa kavratılmalıdır.

Genel anlamda insanlar geçmiş olayların zamanını bilmede iki farklı yol kullanırlar. Bunlardan birincisi, geçmiş olayların şimdiye olan zamansal mesafesi, ikincisi de olayları zaman birimlerinde yerleştirmedir. Zaman kavramının hafızasıyla ilişkisini araştıran Jackson ve Michan, hafızaya ilişkin zamansal beceri (kronoloji becerileri) ile ilgili üç tip işlem benimsemişler. Buna göre: 1) Yerleştirme yargıları: Bir serideki

maddenin tam yeri neresidir? 2) Sıralama yargıları: Bir serideki iki maddeden hangisi önce görülür? 3) Konumlandırma yargıları: İki örnek madde arasından kaç tane madde sergilenmiştir (Safran, 2006: 91).

Zaman, soyut bir kavram olduğu için çocuklar onu hemen anlamakta ve kavramakta zorlanırlar. Bu durumun temelde iki nedeni vardır: Bunlardan birincisi çocuklarda, zamana ait olmayan kavramların, zamana ait olan kavramlardan daha önce kazanılmasıdır. Diğeri ise, zaman kavramının, mekân ve nicelik kavramları gibi kendiliğinden ortaya çıkmamasıdır. Çocuklarda daha çok 5–12 yaşları arasında yaşa bağlı olarak zaman anlayışında gelişmeler meydana gelmektedir. Gelişmiş ülkelerin eğitim- öğretim sistemlerinde çocuklardaki zaman algısının gelişimine önem verilmiş, öğretim planı yapılırken bu durum göz önünde bulundurulmuştur. Örneğin, ABD’de müfredatta zamana ait üç temel kavram belirlenmiştir: Bunlar, saat, takvim ve kronolojidir. Bunlardan saat ve takvim bilgisinin kazandırılması konvansiyonel (fiziksel) zaman başlığı altında ele alınmıştır (Safran-Şimşek,2009: 543). Türkiye’deki çocuklarda konvansiyonel zaman kavramının gelişiminde etkili olan etmenler şu şekilde sıralanabilir:

- 1- Çocukta sınıflama, sıralama ve dairesel devamlılık algısının gelişmesi
- 2- Sıralama- serileme becerisi 8–9 yaşlarında oluşmaktadır.
- 3- Dairesel devamlılık algısı 9 yaşında gelişmektedir.
- 4- Konvansiyonel zaman işlemleri 9 yaşında tamamen kazanılır.

Çocukta zaman kavramının gelişiminin ilk basamağı saate ilişkin olanıdır. Diğeri bir deyişle çocuk, zaman kavramına ilişkin öğrenimine saatle başlamakta, takvimle devam etmekte, kronoloji ile tamamlamaktadır (Safran-Şimşek,2009: 543). Kronolojik düşünme, geçmişten bugüne tarihlendirmenin nasıl yapıldığı ve kronolojiyle ilgili, zaman, değişim, süreklilik ve zamanla ilgili diğeri kavramları da bilmeyi ve kullanabilmeyi gerekli kılan bir eylemdir. Kronoloji düşünme aracılığıyla geçmiş,

bugün ve gelecek arasındaki fark, sağlıklı bir biçimde ayırt edilebilmekte ve geçmiş daha anlamlı bir hale gelmektedir (Demircioğlu, 2010: 36).

2–4 yaş arasındaki çocuk, akşam yemeğinin ne zaman yeneceği, anne ve babanın eve ne zaman geldiği ile ilgili etkinlikleri zamanla bağdaştırmaya çalışır. 5 yaşına geldiğinde, geçmiş olayın bir gün mü yoksa bir ay önce mi olduğuna karar verebilmektedir. 6 yaşından 8 yaşına kadar olan çocuklar konuya ilişkin yargıları daha fazla ayırt edebilmişlerdir. Fakat birkaç aydan fazla olan olayların mesafesini saptamakla başarısızlığa uğramışlardır (Safran, 2009: 542–46).

Kronolojik algılamada küçük yaşlarda zaman kavramı daha güç algılanırken, 12 yaş aralığında zihinsel gelişim ilerlediğinden çocukların zaman kavramını algılayışları kolaylaşır (Şimşek, 2007:613). Öğrenciler için kronolojik sıra öncesi-sonrası olarak ayrılır. Yaşlılık, gençlik, öncelik, sonralık kelimeleri sık sık öğrencilerin karşısına çıkar (Wheeler,2012: 26-27).

ABD’deki okullarda çocukların kronolojik düşünme becerilerini geliştirmek için şunlar yapılmaktadır:

- 1) Geçmiş, şimdiki zaman ve gelecek zamanı ayırt etmek.
- 2) Tarihsel anlatıda zamansal yapıyı tanımak.
- 3) Takvimsel zamanda gün, hafta, ay, yıl, yüzyılları ölçmek ve hesaplamak.
- 4) Tarih şeridi oluşturmak.
- 5) Zaman içinde meydana gelen değişimi açıklayabilmek.

İngiltere’de de benzeri uygulamalar yapılmaktadır. İlköğretimin ilk yıllarından itibaren tarih öğretiminin temel amaçlarından ilki kronoloji becerisidir (Şimşek, 2010: 128-129).

MEB'in 2005 yılında yayımladığı Sosyal Bilgiler Programına göre, ilköğretim birinci kademesindeki öğretmenlerin, çocukların zaman gelişim birimlerinin farkında olmaları gerekir. Bir saati kullanma, M.Ö. ve M.S. arasındaki uzaklıkları gösterme gibi. 4.sınıftan itibaren çağ, yüzyıl gibi terimlerin kavratılıp ikinci kademedeki yüzyılların çevrimi gibi konulara temel atılmalıdır. Kronoloji öğretiminde öğretmenlerin karşılaştıkları güçlükler ve öneriler şunlardır:

- 1- Kronoloji sisteminin anlaşılması için çocuklar terimlere aşina olmalıdırlar.
- 2- Yerel müzelere, restore edilmiş köylere geziler düzenlenmelidir.
- 3- 4. ve 5. sınıflarda öğrencilerin zamanı yaşayarak öğrenmelerini sağlayacak etkinlikler yaptırılmalıdır (Örneğin, babası ticaret için Kral yolunu kullanarak Lidya'ya giden bir çocuğun babasıyla telefonda görüşüp orası hakkında bilgi alması)
- 4- II. kademenin başında kronoloji bilgileri ölçülmelidir.
- 5- Çocukların farklı algılama yeteneklerine sahip olduklarının farkında olunmalıdır (MEB, 2005: 73-75)

2.3.Tarihsel Zaman ve Öğeleri

Tarihsel zaman, geçmişte meydana gelen önemli gördüğümüz faaliyetlerin gerçeklerini şimdiki zamanda inşa etme amacıyla başvurulan birimsel bir süreçtir. Tarihsel zaman, bugünün ve geçmiş zamandan meydana gelen olayların bir bileşimidir. Tarihsel zaman, daha çok kronoloji kavramı ile ifade edilir. Geçmişten-bugüne kadar meydana gelen önemli olayların bir zamansal sıra dizimi anlamına gelen kronoloji, aynı zamanda olayların arasındaki ilişkilerin çözümlenmesine de yardım eder. Kronoloji, tarih biliminin vazgeçilmez unsurlarındandır ve mutlaka uygulanması gerekir. Tarihsel zaman anlayışından kimse kaçamaz. Çünkü zaman algısı, bütün bireylerde farklı biçimde de olsa vardır. Tarihle ve geçmişle ilgilenen herkes profesyonel olmasa da tarihsel zamanla ilgilenmek zorundadır. Mezopotamya, Mısır ve Antik Yunan'da zaman, Tanrısal hareketten dolayı çizgisel değil, döngüsel yani tekerrürden ibaret bir tarih kabul edilmiştir (Şimşek, 2010: 129-130).

Tarihi, somut bir amaç doğrultusunda belli bir hedefe doğru ilerlediğini düşünmenin temelinde dinsel bir tutum yatar. Bu tutumun temelinde de Yahudi mistiği vardır. Bu gizemcilik, Ortaçağda Hıristiyanlık inancına, kilise tarafından olduğu gibi katılmıştır. Buna göre, tüm insanlık başı ve sonu olan belli bir zaman kesiti içinde var olur. Dolayısıyla insanın kendisi tarihsel varlık olarak görülür. Bu düşünceyi ilk kez işleyip geliştiren filozof St. Augustinus olmuştur. Augustinus'un "Tanrı Devleti" adlı eserinde ortaya koyduğu ana düşünce, Tanrı devleti ve yeryüzü devleti arasındaki ayırımı dayanmaktadır. Tanrı devleti, Tanrı ülkesinin yurttaşları tarafından oluşurken yeryüzü devleti, şeytana uymuş olanları içermektedir. Bütün bu gelişmeler ve olaylar, bu iki devletin savaşımından başka bir şey değildi. Tarihsel süreç, böylece biri aydınlık, diğeri karanlık olan, temelde birbirine karşıt iki devletin etkileşiminden meydana gelir (Aysever, 2011: 32-33).

Augustinus (354-430), Antikçağın döngüsel tarih anlayışını tüm Ortaçağ boyunca bir daha dirilmemek üzere yıkmıştır. Buna göre tarih, tekerrürden ibaret değildir ve bir daha tekrar etmeyecek olan olaylardan kurulu bir defalık bir süreç olarak görülmektedir (Doğan, 2011: 29-33). Hıristiyanlık, Antikçağın döngüsel tarih anlayışını, bir defalık süreci kapsayan çizgisi ile değiştirmiştir. Tarihsel zaman kavramının öğelerini şu şekilde gösterebiliriz:

(Safran- Şimşek, 2009: 92).

2.4. Tarihin “Avrupa Merkezci” Çağlara Ayrılma Sistemi

Kronolojik olarak olayların tarihleri belli bir sırayı takip etse bile toplumların veya insanların içinde buldukları zaman, yaşam deneyimlerine bağlı olarak diğerlerinden farklılık gösterir. Yeryüzünde, kültür ve yer değişkenleri ile ifade edilebilecek çeşitli zaman bölgeleri vardır. Arapların ve Müslümanların, Avrupalıların, Çinlilerin vb. toplumların birbirinden farklı takvimleri olduğu gibi birbirinden farklı zaman bölgeleri de mevcuttur. Bir Çinli için milat, Avrupalınınkinden önce, bir Arap veya Müslüman için ise Avrupalınınkinden sonradır (Dilek, 2002: 20-21).

Tarih Eskiçağ, Ortaçağ, Yeniçağ olmak üzere üçlü sistem olarak ifade edilen dönemlere ayrılmıştır. Bu sistem sonradan toplumlar tarafından ortaya konmuştur ve bir kurgudan ibarettir. Üçlü sistemi bulanlar ve sistemleştirenler ilginç birtakım ortak özelliklere sahiptir. Genel itibarıyla belli bir coğrafyadan olup, aynı inanç sistemine mensup kimselerdir. Bu sistemi oluşturanların ekserisi Hıristiyan teologlarıdır. Olaylar tamamen Batı Avrupa kara parçası sınırları içinde cereyan eden olaylardan seçilmiştir. Katolik kilisesi babası Aurelius Augustinus (354-430) Kitab-ı Mukaddes’i esas alarak tarihi süreci ilk defa taksim etmiştir (Alkan,2009,23-24). St. Augustinus, beşeriyet tarihini altı devreye ayırır: 1) Âdem’den Nuh’a kadar 2) Nuh’tan İbrahim’e 3) İbrahim’den Davud’a 4) Davud’dan Beni İsrail’in esaretine kadar 5) Esaretten Miladı İsa’ya kadar 6) İsa’dan kıyamete kadar olan devredir (Togan, 1950: 27).

Sırf öğretim bakımından çağ taksimi ilk defa XVII. yüzyıl sonlarında Almanya’da Halle Üniversitesi profesörlerinden Ch.Cellarius (1634-1707) tarafından yapılmıştır. Buna göre, Hıristiyanlığı resmi din olarak kabul eden Roma İmparatorluğu Konstantinus’a (öl. 337) kadar Eskiçağ, İstanbul’un Türkler tarafından fethine kadar (1453) Ortaçağ, sonraki devir de Yeniçağ olarak kabul görmüştür. Tarih araştırmalarında daha ilmi bir taksimata girildiğinde Eskiçağ, Batı Roma İmparatorluğu’nun çöküşüne (476) kadar devamı uygun görülmüş, Orta Çağın da Batı’da Hümanizm ve Rönesans hareketlerinin görüldüğü XVI. yüzyıl başları alınmıştır. Sonra da, buna Fransız İhtilali’nin ortaya

çıkardığı büyük tarihi değişiklikler dolayısıyla 1789'dan zamanımıza kadar devam eden Yeniçağ ilave edilmiştir. Bu taksimat Avrupa merkezlidir. Amaç tarih öğretimi ve yazımında kolaylık sağlamaktır. Aşağı yukarı 200 yıldan beri bu şekilde kabul görmesi okul kitaplarına girecek kadar klasik bir mahiyet almasından bellidir (Kafesoğlu, 1964: 1-2).

Batı milletlerince kabul edilen bu tasnif Türkiye'deki tarih öğretiminde, doğruluğu üzerinde düşünme gereği görülmeden uygulamaya konulmuştur. Fakat bu tasnifin tenkit edilebilecek noktaları vardır. Çünkü bu çağ taksimatı sadece Avrupa tarihine uygun olarak düzenlenmiştir. Batılı bilim adamları doğal olarak kendi tarihlerinde önemli gördükleri olayları çağların başlangıcı ve bitişine esas olarak almışlardır. Avrupa dışında kalan devletlerin ve milletlerin tarihi gelişimlerini aynı çerçeve içine sokmak mümkün değildir. Özellikle Asya ve Afrika milletlerinin tarihlerini bir kalıba sokmak mümkün olmamaktadır (Kafesoğlu,1964: 3). Alman Oswald Spengler, eserinde “inanılmaz derecede eksik ve anlamsız şema” olarak tarif ettiği mevcut Eskiçağ-Ortaçağ-Yeniçağ, “üçlü” sisteminin Asya, Amerika, Afrika kıtalarının tarihini yok saydığı için gözden geçirilmesi gerektiğini ifade eder (Alkan, 2009: 39).

Sonuç olarak, bazı düşünürlere göre çok farklı bir tarihi süreç ve tecrübeye sahip olan milletlerin, kendilerine göre bir alternatif çağ sistemi yapmaları gerekir. Özellikle zengin bir tarihi geçmişe sahip olan Türk ve İslam tarihinin halen bu sistemle üçe ayrılması son derece yanlıştır. Türk ve İslam tarihinin gerçeklerine uygun bir tarih taksimi yapılmalıdır.

2.5. Türk Tarihinin Çağlara Ayrılması

Şu anda okullarda tarih derslerinde kullandığımız çağ taksimi, Hıristiyanlığın belirlediği, merkezinde Avrupa'yı esas alan, tarihimizle çok fazla alakası olmayan bir taksim anlayışı ile yapılmaya çalışılmıştır. Bahattin Ögel, “Türk Mitolojisi II” adlı eserinde

Türklerin zamana önem veren bir millet olduklarını, zaman kavramını “Fellek” olarak tanımladıkları belirtip şunları söyler:

Türkler, dünyaya önem veren kâinat görüşleri dolayısıyla dönen feleği ve değişen gece ile gündüzü “Acun” sözünde toplamış, değişen zaman, çağ ve talihi de Acun sözü ile anlatmışlardır:

“Acun gecesiyle gündüzü gelip geçer,
Kimin üstüne varsa, gücünü ezip geçer!”

Burada “acun” ile zaman kastedilmiştir (Ögel, 1997: 103).

Tarihin çağlara ayrılması meselesi, son derece önemlidir. Fakat bir o kadar da güçtür. Bu taksim yapılırken, herkesi memnun edecek bir çözüm yolu bulmak neredeyse imkânsızdır. Bir devirden diğerine geçmek, bir sayfayı çevirmektir, bir kitabı bitirmek değildir. Aynı şekilde bir perde biter diğer perdeye geçilir. Fakat oyun devam etmektedir (Leon, 1989: 45-46).

Türklerin sosyal hayatlarında zaman daima önemli olmuştur. Günlük ezan vakitlerinin hesabı, iftar ve sahur vakitleriyle bayramların zamanını hesaplamak için camilerin bünyesinde güneşin hareketini esas alan muvakkithaneler kurulmuştur. A.H. Tanpınar, romanında Türk toplumunun bu özelliğini şöyle anlatır:

“Eski hayatımız saat üzerine kurulmuştur. Günde beş vakit namaz, ramazanlarda iftar her türlü ibadet saatle idi. Saat, Allah (c.c.)’ı bulmanın en sağlam çaresiydi. Adım başında muvakkithaneler vardı. En acele işi olanlar bile onların penceresi önünde durarak altın, gümüş, kordonlu kordonsuz saatlerini besmeleyle çıkarırlar, sayacağı zamanın kendileri ve çoluk çocukları için hayırlı olmasını dua ederek ayarlarlardı. Saat sesi bu yüzden onlar için şadırvandaki su sesleri gibi hemen hemen iç âleme büyük ve ebedî inançların sesiydi (Tanpınar, 2008: 24).

Türklerin zamana verdikleri önemle bu zamanı kendi tarihleri üzerinde bölümlendirmeleri (zamanı çağlara ayırmaları) noktasında bir çelişkinin olduğu görülür. Çünkü özellikle sosyal bilimler alanında çalışmalarda bulunan Türk aydınları, Türk tarihinin çağları üzerinde çok fazla düşünmemişlerdir. Üniversitelerde ve okullarda çağ taksimi sistemi, Batı tarzına uyularak yapılmış, Türk tarihinin çağları tespit edilmemiştir. Türk tarihinin Eskiçağı nasıl başlar tam olarak tespit edilmemiştir. Eskiçağ denildiğinde tıpkı Avrupa'daki gibi çoğunlukla Sümer, Akad, Hitit, Grek-Roma tarih ve kültürleri öğretilmektedir. Türk tarihi öğretim üyelerinin Eskiçağ Türklüğü ile ilgili olarak bir düzenleme yapmamaları ve Türklerin bugüne kadarki oluşumunun ilk sosyal ve kültürel belirtilerinin önemini bir çağ kavramı adı altında belirtmemiş olmaları bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Türk tarihinin Ortaçağı da açıkça ifa edilmemiştir. Genel itibarıyla Türk tarihi, İslâmiyet'ten önceki ve İslam'ın kabulünden sonraki devirler olarak ikiye ayırmak adet haline gelmiştir. Türk-İslâm boy ve devletleri tarihi, Batı üçlü sistemindeki Ortaçağ çerçevesi içerisinde ele alınmıştır. Burada tarihi realiteden çok, dinin hâkimiyeti açıktır. Bu tasnife bağlı kalan bazı düşünürler, İslâm öncesi Türk tarihini basit bir göçebe aşiret hayatından ibaret sanarak incelemeye lüzum görmemişlerdir (Memiş,1995: 69-74). Oysaki Ortaçağın, *Karanlık Çağ* olarak görülmesi Batı dünyası için geçerlidir. Türk ve İslam dünyası için bu dönemin aynı şekilde düşünülmesi yanlış bir yargı olacaktır.

Türk öğretim kurumlarında tasnif edilen çağ sistemi, Yeniçağ ve Yakınçağ bakımından da farklı değildir. Bu taksimde yalnız Osmanlı Devleti dikkate alınmıştır. Buna göre İstanbul'un fethini takip eden devir, Yeniçağ ve 1789 Fransız İhtilali'nden sonraki devir de Yakınçağ olarak adlandırılmıştır. Fakat Orta Asya, Hindistan ve Rusya'daki milyonlarca Türk, bu sınıflandırma içinde düşünülmemiştir. Bu durumda çağ taksimi, Türk tarihinin özelliği gereği oldukça eksik ve aynı zamanda zararlı da olmuştur. Türk tarihinin en büyük özelliğini coğrafi yaygınlık, hatta dağınıklık teşkil eder. Tarihte bir Türk yurdu ve bir Türk İmparatorluğu değil aynı zaman içinde Türk yurtları ve imparatorlukları vardır. Bu durumda her Türk boyu için belirli mekân içinde bir ortaya çıkış ve gelişme kabul ederek çağları, onlara ayrı ayrı tatbik etmek doğru değildir. Türkler, aynı milletin kolları halinde birbirinin devamından ibarettir. Sırf tasnif endişesi

ile yeryüzünde Türk olarak tek bir milletin yaşadığı gerçeğini bir yana atıp, onun parçalarını ayrı ayrı millî varlıklar olarak kabul etmek, ilmin kabul etmeyeceği bir tutumdur (Memiş,1995: 69-74).

Avrupa medeniyetinin bugünkü çağ taksimatı XVII. yy. da yapılmıştır. Buna göre, Hıristiyanlığı resmî din olarak kabul eden Konstantinus'a (öl.337) kadar Eskiçağ, İstanbul'un Türkler tarafından fethine kadar (1453) Ortaçağ, sonraki devir de Yeniçağ sayılmıştır (Kafesoğlu, 1964: 1). Tarih araştırmalarında daha ilmi plana girildiği zaman Eskiçağın Batı Roma İmparatorluğunun çöküşüne (476) kadar, Ortaçağ'ın sonu olarak da Batı'da Hümanizm ve Rönesans hareketlerinin görüldüğü XVI. yüzyıl başları alınmıştır. Sonra da Fransız İhtilali'nin meydana getirdiği büyük tarihi değişiklikler dolayısıyla 1789'dan zamanımıza kadar devam eden yakınçağ ilave edilmiştir. Çağ taksimi, Avrupa tarihine uygun düşmektedir. Batılı ilim adamları, kendi tarihlerindeki toplumsal gelişmeleri, bariz çizgiler halinde görülen değişimleri esas almışlardır. Bundan dolayı yapılan bu çağ taksiminin esas alındığı olayları diğer ülkeler ve milletler için aynen kabul etmek uygun değildir. Asya ve Afrika milletlerinin tarihlerini böyle bir kalıba sokmak mümkün değildir. Türk tarihinin çağları üzerine fazla düşünülmemiştir. Türkiye'de Batı örneğine uyarak, üniversitelerde ve okullarda çağ taksimi sistemi uygulanarak, Türk tarihinin çağları tespit edilmemiştir (Kafesoğlu, 1964: 3-4).

Bugünkü tarih kitapları Türk tarihini genellikle Hunlardan, yani Orta Asya Hunlarından başlatılmaktadır. Fakat bu başlangıcı kabul etmeyen tarihçiler de vardır. Bazıları, Türk tarihinin VI. yüzyılda Göktürklerden başlaması gerektiğini söylerken, diğerleri de Hunlardan daha önceki zamanlardan, Sakalar çağından başlaması fikrini gütmektedir (Atsız,1996: 16). Tarihin İlkçağ, Ortaçağ gibi devirlere ayrılması her toplum için geçerli değildir. Çünkü bu ayrılışlar bütün insanlığa göre değil, bir kıta veya bir kısım milletlere göre yapılmıştır. Taş Devri, Maden Devri nasıl bütün kavimlerde aynı zamanlarda başlamıyorsa Ortaçağ, Yeniçağ gibi zamanlarda bütün milletlerde aynı devri göstermez. Eski Türk tarihini, İlk Çağ Türk tarihi, Ortaçağ Türk tarihi diye bölümlere ayırmak ilmi

değildir. Batı Avrupa'nın kendisine göre yaptığı bir sınıflandırmaya körü körüne uymak doğru olmaz (Atsız,1996: 19).

Türk tarihinin “çağ” taksimatını, Genel Türk tarihi, Türklerin tarih sahnesine çıkışı ve daha sonraki aşamaların bariz bir şekilde ayrıldığı İslamiyet'ten önce ve İslamiyet'ten sonraki Türk tarihi olarak ayıran bilim adamları da vardır (Togan, 1950: 29). Bu taksim Türk tarihçileri tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. İslam devri Türk tarihi de 16. yüzyıldan önceki yükseliş ve bundan sonraki gerileme devirleri, bir de 20. yüzyılın başından itibaren yeniden yükseliş devri olmak üzere üçe bölünmektedir. Yani bütün Türk tarihini dörde ayırmakta mümkündür. Tarihi olaylar, sürekli akan büyük bir nehre benzetilerek, tarih boyunca çok çeşitli olaylar meydana geldiği için tarihin devirlere taksiminin itibarı olarak kaldığı da vurgulanır (Togan, 1950: 29).

Modern anlayışla yazılan tarihler, genellikle Avrupa'yı dünyanın merkezi kabul edenler tarafından kaleme alınmıştır. Oysaki Avrupa ve Germen-Roma medeniyeti evrensel insanlık medeniyetiyle aynı değildir. Bu anlamda bu bakış açısı ile Osmanlı tarihinin devirlere ayrılma sistemi de yanlıştır (Niyazi, 2011: 191). Bu taksime göre 1299-1453 yılları arasındaki zaman Osmanlı'nın Kuruluş Dönemi olarak nitelendirilmektedir. İstanbul'un fethiyle kuruluş tamamlanmış, yeni bir dönem başlamıştır. İstanbul'un fetih tarihi olan 1453 ile Sokullu Mehmet Paşa'nın öldürüldüğü yılı olan 1579 yılları arasındaki zamanı Yükseliş Dönemi, 1579'dan 1699 yılına kadarki zaman dilimi ise Duraklama Dönemi olarak ifade edilir. Ardından da gerileme dönemi başlatılmaktadır. Bu sınıflandırma yapılırken göz önüne alınması gereken şey toprak kazanma veya kaybetmedir. Türk cihan hakimiyeti anlayışına göre “güneşin doğduğu yerden battığı yere kadar her yeri alma düşüncesi” burada etkili gibi görünse de yine bu toprak alınması ya da kaybedilmesinde hareket noktası Avrupa olmuştur. Yine aynı şekilde, İstanbul'un fethi öncesi ve sonrasında çok toprak kazanılmıştır. Fazla geniş bir toprak olmayan İstanbul'un fethi, Türk ve İslam âlemi için önem taşıdığından ya da yine Avrupa anlamında Ortodoks kilisesinin merkezi olması nedeniyle etkili olduğundan başlangıç olarak alınmış olabilir. Fakat Sokullu'nun ölümünün bir dönemin bitmesi olarak kabul edilmesi, dikkat çekicidir ve anlamak mümkün değildir. Çünkü Sokullu'nun ölümüyle

duraklama döneminin başladığı kabul edilmesine rağmen, devletin genişlemesi devam etmiştir (Niyazi, 2011: 191-192).

Bir devri, o devre damgasını vuran kurumla adlandırmak gerektiği üzerinde de durulmuştur. Bu görüşe göre, Kanuni'ye kadar hâkim güç devlet başkanıydı. Onun için bu döneme padişahlık devri denilebilir. Sonrasında devlet adamları dolayısıyla saray daha sonraki dönemde etkili olaya başladı. Bu döneme de saray dönemi olarak ifade edilebilir. Bunu yeniçeri ayaklanmaları yani saraya karşı hareketler dönemi takip etti. 1826'da Yeniçeri Ocağı kaldırılınca, belirsizlik dönemi başladı. Bundan sonra kurumlar değil şahıslar ön plana çıkmaya başladı. Abdülaziz ve II. Abdülhamid, devlet yönetiminde daha etkili rol oynamaya başladı. Meşrutiyet dönemlerinde ise meclis etkili oldu. Ancak bu dönemler kısa sürdü. Daha sonraki dönemde devlet yönetiminde bir takım paşalar etkili oldu. Bu nedenle hâkimiyet kurumlardan kişilerin eline geçtiğinden Osmanlının son dönemini belirsizlikle nitelendirmek daha doğru olur (Niyazi, 2011: 193).

Sonuç olarak, Türk tarihindeki gelişmelere ve gerçeklere uygun yeni bir çağ taksiminin gerekliliği ortadadır. Bunun millet ve medeniyet olarak var olmak için gerekli olduğu zaman zaman birçok tarihçi tarafından dile getirilmiştir.

3. TARİHSEL ZAMAN KAVRAMI

3.1.Sosyal Bilgiler Öğretiminde Zaman Kavramı

Sosyal Bilgiler kavram ilk kez 1916 yılında ABD'de Milli Eğitim Derneğinin Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından kabul edilmiştir. Sosyal Bilgiler denildiğinde, sosyal bilimlerin (tarih, coğrafya, sosyoloji,

arkeoloji, psikoloji, hukuk vb. gibi) her biriyle ilgili olan ama bağımsız bir alan olarak algılanan dersler akla gelmektedir (Köstüklü, 1999: 9-11).

Sosyal Bilgiler, sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alır. Küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen, becerikli, demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar (Köstüklü, 1999: 9). Öğrencinin belirtilen zaman boyutunu doğru kavranması oldukça önemlidir. Sosyal Bilgilerin ABD’de ilk kez ortaya çıktığında amaç, bu ders kapsamında öğrencilere bireysel ve toplumsal alanda birçok beceriyi kazandırmaktır. Buna bağlı olarak tarih öğretiminden hedeflenen standartları yani kronolojik düşünme, tarihsel kavrayış, tarihsel çözümleme ve karar verme şeklinde dört ana maddeyi içinde barındırmaktadır. Bu standartlardan ilki, çocuklara kronolojik (zaman) düşünmeyi becerisinin verilmesidir. Michaelis ve Garcia’nın, belirlenmiş olduğu tarihle ilgili öğretilmesi gereken 16 kavramdan 7’sinin (değişim, zaman, süreklilik, kronoloji, kuşak, gelişim, geçmiş) kronoloji ile ilgili olduğunu söylemek mümkündür (Köstüklü, 1999: 11).

Türkiye’de “zaman, süreklilik ve değişim” bir öğrenme alanı olarak 1998 Sosyal Bilgiler öğretim programında işlemsel olarak yer almamasına karşın yeni Sosyal Bilgiler öğretim programında yer almıştır. Dolayısıyla Sosyal Bilgiler öğretimi alanında önemli olan tarihsel zaman kavramının öğrencilerde gelişimine önem verildiği bundan hareketle söylenebilir (Safran-Şimşek, 2006: 90).

Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Genel Müdürlüğü’nün hazırladığı Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Genel Amaçlarının 7.maddesinde şöyle denilmektedir:

“7. madde: Bilgiye uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır ve düzenler.

10. madde: Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.”

Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulanması ile ilgili açıklamalar bölümünün 7. maddesinde de zaman kavramının kavratılmasına vurgu yapılmaktadır. İfade de dokuz temel becerinin yanı sıra, öğrencilerin zaman ve kronolojiyi algılama, mekânı algılama, değişim ve sürekliliği algılama ve sosyal katılım gibi sosyal bilgiler becerilerini kazanmalarını üzerinde özellikle durulmalıdır (MEB, 2005: 2) denilmektedir.

3.2. Tarih Dersi Öğretim Programının Temel Yaklaşımı:

Günümüzde dünyasında birçok alanda hızlı değişiklikler meydana gelmektedir. Siyasî, sosyal, ekonomik ve teknolojik alanlarda yaşanan bu hızlı değişimler, birey ve toplumların karşı karşıya kaldıkları karmaşık sorunlar, tarih öğretiminin yenilenmesini gerekli kılmaktadır. Özellikle yapılandırmacı yaklaşım temelli hazırlanan programla bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine imkân sağlayan yeni bir anlayış, yaşama geçirilmeye çalışılmıştır. Tarih dersi öğretim programı, içerdiği kazanımlarla temel ve tarihsel düşünme becerilerinin geliştirilmesini hedeflemektedir. Bu temel beceriler şunlardır: 1- Türkçeyi doğru ve etkili kullanma 2- Eleştirel düşünme 3- Yaratıcı düşünme 4- İletişim kurma 5- Araştırma- sorgulama 6- Problem çözme 7- Girişimcilik 8- Gözlem yapma 9- Değişim ve sürekliliği algılama 10- Mekânı algılama 11- Sosyal katılım, 12. Bilgi teknolojilerini kullanma.

Tarihsel düşünme becerileri de şunlardır:

- a) Kronolojik düşünme
- b) Tarihsel kavrama
- c) Tarihsel analiz ve yorum
- d) Tarihsel sorun analizi ve karar verme

e) Tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma

“Kronolojik düşünme becerisi” programda şu şekilde açıklanmıştır:

Kronolojik düşünme tarih biliminin temelidir. Kronoloji, olayların ne zaman ve hangi sırayla meydana geldiğidir. Öğrencilerin, kronoloji olmadan olaylar arasındaki ilişkileri incelemesi ve tarihte sebep-sonuç ilişkilerini açıklaması imkânsızdır. Kronoloji, tarihsel düşünmeyi düzenleyen zihinsel bir yapı işlevi görür. İlköğretimin ikinci kademesinden başlayarak lise düzeyinde öğrenciler matematiksel becerilerini kullanarak zamanı yıllar, yüzyıllar, binyıllar olarak ölçebilmelidir. Takvim çeşitleri ve bunlara ait temel kavramları (MÖ, MS, yüzyıl vb.) hesaplamalı ve tarih şeritlerinde sunulan bilgileri yorumlayabilmelidir.

Kronolojik düşünme becerisini geliştirirken öğrenciler;

- 1) Geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayırım yapar
- 2) Tarihsel metindeki zaman akışını belirler
- 3) Tarihsel bir metin oluşturur
- 4) Takvim zamanını günler, haftalar, aylar, yıllar, yüzyıllar, binyıllar olarak ölçer.
- 5) Tarih şeritlerindeki bilgileri yorumlar
- 6) Tarihsel süreklilik ve değişimi açıklar
- 7) Tarihi, dönemlere ayırmaya yönelik farklı yaklaşımlar önerir (MEB,2011:6,8).

Sonuç olarak; zaman kavramı tarihin vazgeçilmez bir becerisi olup tarihi sevdirmek ve anlatmak görevine sahip tarih öğretmenlerinin bu kavram üzerinde önemle durmaları gerekir.

3.3.Tarihsel Zaman Kavramının Öğretimi

Okullarda neden tarih öğretiriz? Tarih öğretiminin genel amaçları nelerdir? Neden kronoloji tarih öğretiminde önemlidir? Sorularının cevabı, tarihin elemanlarından olan zaman algısının öğrencilere öğretiminin neden önemli olduğunu da ortaya koymaktadır. Geçmişten günümüze toplumların her türlü faaliyetlerini inceleyen tarih bilimi, sosyal

bilimlerin önemli disiplinlerinden birisidir. Tarih öğretiminde esas olan iki temel yaklaşım vardır. Bunlardan biri geçmişin bilgisinin öğretilip, içinde yaşanılan toplumun kimliğinin öğrenciye aktarılmasıdır. İkincisi ise öğrencilere bilimsel bakış açısı ve üst düzey düşünme becerisinin kazandırılmasıdır (Demircioğlu, 2010: 36). Eğer bir bilim olarak tarih öğrenciye verilecekse, onun metot ve yönteminin çok iyi ortaya koyulması gerekmektedir. Bu metodun önemli unsurlarından biri de öğrencilere zaman kavramının kavratılmasıdır. Zaman kavramının öğretilmesi, tarihin genel amaçlarında önemli bir yer tutmaktadır.

Tarih öğretiminde belki de en güç verilen becerilerden birisi geçmişte meydana gelmiş olayların bulunduğu çağın özellikleri göz önünde bulundurularak günümüz öğrencilerine kavratılmasıdır. Tarihsel süreç içindeki değişimin öğrenciye verilmesinde bir takım zorluklarla karşılaşmaktadır. Değişimin bu süreç içerisinde nasıl meydana geldiği, günümüze etkilerinin neler olduğu ve toplum yaşamına olan etkileri öğrencilerin, çevresini daha rahat anlamalarına yardımcı olacaktır. Yine tarih öğretimi öğrencilere geçmiş, bugün ve gelecek arasında bağlantı kurabilme becerisi kazandırabilir. Günümüzde tarih müfredat programı, çağın ihtiyaçlarını karşılayamadığı gerekçesiyle eleştirilere maruz kalmaktadır (Demircioğlu, 2005: 14,23).

Program için yapılan eleştirilerden biri de müfredattaki kronoloji (zaman) kavramının öğretiminde yaşanılan güçlüklerdir. Tüm dünyada yaygın olarak kabul görmüş tarihin kronolojik olarak öğretimi, Türkiye’de kabul edilmiştir. Hatta bu öğretim tarzı, bir yandan yaygın bir kavram olarak tarihin neden–sonuç ilişkisi içinde kavranması gereğinin benimsenmesini sağlarken, diğer yandan tarihin sıkıcı olmasının nedeni olarak gösterilen “olayların tarihlerinin ezberlenmesi” gibi eğitimsel-öğretimsel açıdan değeri tartışılır bir anlayışın yerleşmesine neden olmuştur. Oysa ABD ve İngiltere örneklerinde olduğu gibi ilköğretimde tarih öğretiminden beklenen önemli birkaç beceriden biri olan kronoloji becerisi (değişim, süreklilik, gelişim kavramlarını da içeren) ile kastedilenlerin çok daha farklı şeyler olduğu görülmüştür. Tarih biliminin öğretimindeki temel öğelerinden biri olan “zaman” kavramının öğrenci tarafından kavranamaması

problemi, belirlenmiş diğer amaçlara da ulaşılmasının önünde önemli bir engel oluşturmuştur. “Tarihsel zaman” kavramını algılayamayan öğrencilerin, tarih dersine yönelik olumsuz duyuşsal giriş davranışlar geliştirdikleri görülmüştür (Safran, 2006: 89-91).

Öğrenciler geçmişteki yaşam ile bugün arasındaki büyük farkları anlamakta ciddi zorluklar çekmektedir. Zaman mevhumu tam olarak şekillenememektedir (Ralph, 2001: 68). Tarih insanlığın dilinden anlamayı ve zaman bilinci gerektirir. Küçük çocukların tarihin doğasını ve onun kapsamındaki zamanın önemini tam anlamıyla kavrayamadıkları ortadadır. Özellikle ilköğretimde çocuklara öğretilen tarih bilgisi, mümkün olduğu kadar somut olmalıdır. Çocuğun geçmişe dair düşüncesinde olduğu gibi geleceğe dair düşüncesinde de pek mantık yoktur. Çocuk şimdiki zamanda yaşar, deneyimleri geçmişte ortaya çıkmıştır. Geleceğe dair bir görüş oluşturmak daha fazla gelişim gerektirir. Çocuktaki “yarın” düşüncesi, “dün” kavramından daha az belirgindir (Muir, 2013: 340).

Tarih düşüncesinin gelişimi çocuktaki kavramsal gelişime bağlıdır. Zaman, çocuğun bilişsel süreçleri boyunca geliştirilmesi gereken kavramlardan bir tanesidir. Piaget, zamanın anlaşılması için bu kavramın hız, hareket ve uzay kavramları ile olan ilişkisinin birey tarafından yapılandırılması gerektiği üzerinde durur. Zaman kavramının anlaşılması uzun bir zaman sürecini gerektirir. Peel, ilköğretimin ilk devresindeki çocukların, tarihin temel niteliğini veya bunun içindeki zamanın önemini anlayamayacaklarını ileri sürmüştür. Flicker ve Rehage, çocukların geçmiş hakkındaki bazı kavramları 8 yaşında, zamanı sayma sistemini 11 yaşında, zaman şeritlerini 13 yaşında anlamaya başladıklarını, zamanla ilgili sözcükler ve tarihler hakkındaki olgunluğa 16 yaş civarında eriştiklerini ifade etmektedirler (Dilek, 2001: 80–83).

Friedman ve Nelson, zaman kavramının kavranmasında öğrencilerin geldikleri sosyo-kültürel çevrenin de etkisinin önemli olduğunu zira entelektüel bir çevreden gelenlerin

bu kavramı daha kolay algılayacaklarını söylerken, Cooper ve Blyth ise çocukların matematiksel başarıları arttıkça tarihsel zamanı anlamalarının kolaylaştığını söylerler. Hamer, White ve Sturt, çocukların zamanı anlamalarının onların dil gelişimiyle bağlantılı olduğuna ilişkin güçlü verilere sahip olduklarını iddia ederler (Safran-Şimşek, 2006: 96-97).

Tarih öğretimi konusunda ciddi çalışmaları bulunan R. N. Hallam'ın vardığı sonuçlara göre birçok çocuğun somut işlemler aşamasına geçişi 11 yaş civarında gerçekleşmektedir. Buna göre, ilkokulun yüksek sınıflarındaki çoğu öğrenci, tarihsel düşüncede hala olayları sistematik olarak birbirlerine bağlayamamakta, çoğu ortaokul öğrencisi de somut bilgiyi bağlantı kurup kendi içinde düzenleyebildiği halde, soyut kavramları anlamaktan henüz uzaktır. Hallam'ın bu bulguları; “Gençlerin Tarih Anlayışında Soyut Kavramlarla Düşünme Kapasitesi” adlı araştırmasında bu tür bir kapasitenin 15 yaşından önce, genellikle pek az gelişmiş olduğunu söyleyen S.K. Stanes tarafından desteklenir (Köstüklü, 1999: 194).

Kronoloji, tarih öğretiminin temel öğelerinden biri olmasına rağmen, tarihçilerin tarihsel zamanı açıklamada her zaman metrik olarak ifade edilmesi şart olmayan geniş dönemleri (İlkçağ, Yeniçağ, Fatih dönemi vb. gibi) kullandıkları da bilinmektedir. Öğretmenler, öğrencilerin tarihsel zamanla ilgili öğrenmelerini yapılandırırken, kronoloji olarak ifade edilen metrik ve doğrusal zamanın yanında, kültürel ve bölgesel zaman kavramları üzerinde durarak onların somut imgeler, yoluyla olayların geçtiği zamanı soyut olarak kavramalarına yardımcı olmaları gerekmektedir (Dilek, 2001: 82-83).

BÖLÜM II

YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli; araştırma probleminin en güvenilir bilimsel yolla nasıl çözüleceğini gösteren mantık düzeni yani yoludur (İslamoğlu,2003: 73). Bu araştırmada 10. sınıf öğrencilerinin tarih dersinde zaman kavramıyla ilgili algılama düzeylerini belirlemeye yönelik, on sorudan oluşan açık uçlu başarı testine verdikleri yanıtların tartışılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda öğrencilerin kavramlarla ilgili ifadeleri ayrıntılı olarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Bu çalışma “genel tarama modelinde” bir çalışmadır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2013: 79). Yine bu çalışmada toplum bilimlerinde en çok yararlanılan çözümlene tekniklerinden nitel ve nicel araştırma tekniklerine yer verilmiştir. Nitel ve nicel teknikler birbirinden bağımsız değildir. Bunlar birbirini tamamlayan ve çoğu zaman aynı anda kullanılan tekniklerdir (Armağan,1983: 68) Nicel araştırmalarda, bulgular kolaylıkla sayısallaştırılıp çeşitli istatistiksel teknikler uygulanırken, nitel araştırmalarda sayısallaştırma oldukça sınırlıdır (Tanrıöğen, 2011: 25). Nicel araştırma, önceden hazırlanmış bir soru formuna bağlı kalınarak, sayısal yorum ve genelleme yapılabilen araştırma türüdür. Niceliksel araştırma yönteminde, araştırılan konuya ilişkin, evreni temsil edecek örneklemden sayısal sonuçlar elde edilmektedir. Elde edilen sonuçlar üzerinde gerekli istatistikî ve matematiksel analizler yapılabilmektedir. Nicel araştırma yönteminde, araştırma evreninin araştırma konusu hakkındaki fikrinin yönü sorgulanmaktadır. Yani, konu hakkında yoğun bir analiz değil

aksine daha yüzeysel, daha çok sayısal ve çoğunluk/azınlık temsiliyetleri saptanmaktadır.

Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamından gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanır. Başka bir deyişle nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ön plana alan bir yaklaşımdır (Şimşek-Yıldırım, 2011: 39). Bu çalışmada nitel araştırma tekniklerinden açık uçlu ya da özgür yanıtı soru çeşitlerinden oluşan anket formu kullanılmıştır.

4.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Ortaöğretim 10. sınıfta okuyan öğrencilerin zaman kavramını öğrenimindeki algılama düzeylerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırmanın evreni, Samsun ili merkez ilçesinde ortaöğretim kurumlarında okuyan bütün 10. sınıf öğrencileridir. Samsun ili merkezinde belirlenen ortaöğretim okullarından random yoluyla örneklem olarak 10 okul seçilmiştir. Evreni yeterince temsil edebilmek için bu okullar arasından, Seviye Belirleme Sınavındaki akademik başarı seviyelerine göre seçim yapılmıştır. Örneklem olarak Samsun Fen Lisesi, Atatürk Anadolu Lisesi, 19 Mayıs Anadolu Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Gazi Anadolu Lisesi, İbrahim Tanrıverdi Sosyal Bilimler Lisesi, Samsun Ticaret Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Atakum Endüstri Meslek Lisesi ve Sema-Cengiz Biberici Kız Meslek Lisesi seçilmiştir. Öğrenciler seçilirken okudukları her türdeki ortaöğretim kurumları (Anadolu Liseleri, Meslek Liseleri, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi gibi) arasında hiçbir fark gözetilmemiştir. Çalışma, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören 10. sınıf öğrencilerinden random (şans) yoluyla seçilen 343 öğrenciden oluşan bu örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Başarı testi uygulamadan önce, bu kavramların tarih dersinde işlenmiş olmasına dikkat edilmiştir. Örneklem grubu cinsiyete, okumuş oldukları alanlara ve okumuş oldukları okul türlerine göre aşağıda kısaca tanıtılmıştır.

Tablo 1: Cinsiyete Göre Öğrenci Sayıları

Okul Türleri	Kız Erkek Toplam	
	N	%
Anadolu Lisesi	146	42.6
Fen Lisesi	28	8.2
Sosyal Bilimler Lisesi	26	7.6
Meslek Lisesi	114	33.2
Öğretmen Lisesi	29	8.4
TOPLAM	343	100.0

Yukarıda verilen Tablo 1’de araştırmada örneklem olarak seçilen ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyet dağılımları görülmektedir. Buna göre, kız öğrencilerin 154 (% 44,9), erkek öğrencilerin ise 189 (% 55,1) kişiden oluştuğu ve uygulama açısından örneklem grubunun birbirine yakın olduğu görülmektedir. Tablo 2’de örneklem grubunun alanlara göre oranları görülmektedir.

Tablo 2: Alana Göre Öğrenci Sayıları

Alanlar	Sayı (F)	Yüzde (%)
Türkçe-Sosyal	46	13,4
Türkçe-Matematik	150	43,7
Matematik-Fen	147	42,9
Total	343	100,0

Örneklem grubunun okumuş oldukları alanlara göre dağılımları Tablo 2’ gösterilmiştir. Buna göre, örneklem grubundan 46 (% 13,4) öğrenci Türkçe-Sosyal alanına, 150 (% 43,7) öğrenci Türkçe-Matematik alanına, 147 (% 42, 9) öğrenci de Matematik-Fen alanına devam etmektedir. Türkçe-Sosyal alanda örneklem sayısı daha az görülmektedir. Bunun sebebi, Türkçe-Matematik alanından üniversiteye girişte daha fazla tercihte bulunulabilecek bölümün olması düşüncesinin etkili olduğu düşünülmektedirler.

Aşağıda yer alan Tablo 3’te okul türlerine ait tablo görülmektedir. Uygulama yapılan öğrencilerin gitmiş oldukları okul türlerine ait bilgiler ve yüzdelik oranları bu tabloda yer almaktadır.

Tablo 3: Okul Türlerine Göre Öğrenci Sayıları

Okul Türü	Sayı (F)	Yüzde (%)
Anadolu Lisesi	146	42,6
Fen Lisesi	28	8,2
Sosyal Bilimler Lisesi	26	7,6
Meslek Lisesi	114	33,2
Öğretmen Lisesi	29	8,5
Total	343	100,0

Araştırmada örneklem seçilen okul türlerine ait öğrenci sayılarına bakıldığında; Anadolu Lisesinde 146 (%42,6), Fen Lisesinde 28 (% 8,2), Sosyal Bilimler Lisesinde 26 (% 7,6), Meslek Lisesinde 114 (% 33,2) ve Öğretmen Lisesinde 29 (% 8, 5) kişidir. Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi ve Öğretmen Lisesi gibi okullarda öğrenciler sınav puanı üstünlüğüne göre yerleşmekte ve bu okullarda öğrenci sayıları fazla

olmamaktadır. Bu nedenle 10. sınıflar genelde iki şubeden oluştuğu için öğrenci sayısı sınırlı kalmıştır.

4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma konusuyla ilgili olarak bilimsel verilere ulaşabilmek amacıyla öncelikle YÖK Dokümantasyon Merkezinden sorgulama yapılmış, daha sonra çeşitli araştırma merkezi ve üniversite kütüphanelerinden kaynak taraması yapılmıştır. Ayrıca, internet ortamında bilimsel yayınlara ulaşma imkânı sunan veri tabanları taranmış, konu ile ilgili çeşitli kavramlar sorgulanarak bilgi aranmıştır. Araştırmayı uygulamak için anket tekniği incelenmiş ve uygun anket tekniği kullanılmıştır.

4.3.1. Veri Toplama Araçlarının Hazırlanması

Araştırmanın verilerinin toplanmasında, örneklem gurubuna uygulanan ölçme aracında on açık uçlu soru kullanılmıştır. Soru maddeleri ile ilgili uzman görüşleri alınmıştır. Öğrencilerin ortaöğretim 9. sınıfta görmüş oldukları zaman kavramı ile ilgili bilgi düzeyleri ölçülmek istenmiştir. Puanlama, üç dereceli puanlama analizine göre yapılmıştır. Kapsam geçerliliğinin sağlanması uzman görüşünden yararlanılarak yapılmıştır. Hazırlanan maddelerin güvenilirlik katsayısı $\alpha = 0,818$ olarak bulunmuş ve maddelerin güvenilirliğinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Her bir öğrencinin bu kavramlara verdikleri yanıtların değerlendirilmesinde aşağıdaki dereceli puanlama anahtarı (Rubrik) kullanılmıştır.

Tablo 4: Rubrik Tablosu

ÖĞRENCİLERİN VERDİĞİ İFADELER	DEĞER
Tarihin tanımını doğru şekilde yaparsa, zaman kavramının unsurlarını (takvim, çağ, yüzyıl) doğru bir şekilde tanımlarsa olayları kronolojik olarak sıralayabilirse.	3
Tarihin tanımını doğru şekilde yaparsa, zaman kavramının unsurlarını (takvim, çağ, yüzyıl) kısmen tanımlarsa ve olayları kronolojik olarak sıralayabilirse.	2
Uygulanan açık uçlu sorulara yanlış cevap verirse.	1
Sorulan açık uçlu sorulara cevap veremeyip boş bırakırsa.	0

Puanlama güvenilirliği için öğrenci yanıtlarına, aynı dereceli puanlama anahtarları kullanılarak iki hakemin verdiği puanlar birbirleriyle karşılaştırılarak bakılmıştır. Bütün sorulara doğru yanıt verildiğinde alınacak puan 40'tır. Eldeki veri örneğinin maksimum puanı 27, minimum puanı ise 2'dir. Ortalama puan ise 14'tür.

4.3.2. Verileri Toplama Süreci

Verilerin toplanması uzun süre almıştır. Verilerin toplanması sürecinde ilk olarak Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne dilekçe ile başvurulmuş ve tespit edilen okullarda uygulama için izin istenmiştir. Valilik oluru ile izin çıkmış ve tespit edilen okullarda uygulama yapılmıştır. Hazırlanan anketi okullardaki öğrencilere uygulayabilmek için bir ay boyunca sürekli okullara gidilmiştir. Anketlerin uygulanması Aralık ayı başında başlanmış son haftasına kadar sürmüştür. Anketler bizzat okullara götürülüp sınıflara girilerek gerekli açıklamalar yapılarak uygulanmış ve toplanmıştır.

4.3.3 Verilerin Analizi

Araştırmada uygulanan on adet zaman ile ilgili açık uçlu sorulara öğrencilerin verdiği yanıtlar, dereceli puanlama anahtarı kullanılarak tamamen doğru için 3, kısmen doğru için 2, yanlış için 1, boş bırakılan maddeler için 0 şeklinde puanlandırılarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin cevaplarına ilişkin bilgisayar istatistik programında bir veri oluşturulmuştur. Bu veriler, SPSS 17 programında çeşitli istatistik hesaplamalar yapılarak değerlendirilmiştir. Uygun analiz türünün belirlenmesinde parametrik ve parametrik olmayan testlerin özellikleri incelenmiştir.

Parametrik olan testlerin en önemli özellikleri normal dağılıma sahip olmaları, verilerinin homojen olması ve örneklem büyüklüğünün 30'dan fazla olmasıdır. Ancak bunlardan herhangi birisi karşılanmıyorsa parametrik olmayan test teknikleri kullanılmıştır (Eymen, 2007: 142).

Tablo 5: Toplam Puanların Açıklayıcı İstatistikleri ve Normallik Testi Sonuçları

Kolmogorv-Smirnov (K-S) Testi					
	N	x	S	K-S	p.
Toplam	343	14,31	0,308	0,055	.013

Tablo 5'e bakıldığında, verilere normal olup olmadıkları yönünde Kolmogorov-Smirnov (K-S) Testi uygulanmıştır. Buna göre Tablo 2'de verilen değerler ortaya çıkmıştır. Çıkan değer P=.013 olduğu görülmüştür. Bu değer istatistiksel anlamlılık hesaplamalarında sınır değeri kabul edilen 0,05'den küçük (P= .00) olduğu görülmüş, bu yüzden incelenen maddelerin normal dağılıma sahip olmadığı anlaşılmıştır. Çıkan bu sonuca göre değerlendirmelerimizde parametrik olmayan test teknikleri kullanılmıştır. Parametrik olmayan veriler için kullanılan analiz yöntemleri: Ki-Kare Testleri, Spearman Korelasyonu, Kruskal Wallis Test Yöntemi ve Mann Whitney U-testi'nde oluşmaktadır (Eymen, 2007, 88). Verilerin analizinde iki değişken için Mann Whitney U Testi, üç ve daha fazla değişken için ise Kruskal Wallis Test yöntemi kullanılmıştır. İlk önce frekans analizleri verilmiş ve örneklem sayısı ile yüzdeleri belirtilmiştir. Daha sonra maddelerin cinsiyete göre, alanlara göre ve okul türlerine göre değerlendirilmesi yapılmış ve anlamlı farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Bunu yaparken Kruskal Wallis Test Yöntemi ve Mann Whitney U-testi kullanılmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmada elde edilmiş olan bulgular ve buna bağlı olarak yorumlar ele alınacaktır. Araştırmanın bulgularına geçmeden önce örneklem grubu hakkında kısaca bilgi vermek yerinde olacaktır.

Tablo 6: Teste Verilen Cevapların Doğruluğuna Ait Betimsel İstatistik

Madde No	Boş		Yanlış		Kısmen Doğru		Doğru	
	N	%	N	%	N	%	N	%
M1	25	%7,3	197	% 57,4	94	% 27,4	27	% 7,9
M2	57	%16,6	80	% 23,3	4	%1,2	202	%58,9
M3	111	%32,4	113	% 32,9	1	% 0,3	118	%34,4
M4	124	%36,2	163	% 47,5	15	%4,4	41	% 12,0
M5	63	%18,4	96	%28,0	140	% 40,8	44	%12,8
M6	130	%37,9	152	% 44,3	33	%9,6	28	% 8,2
M7	114	%33,2	167	% 48,7	31	% 9,0	31	% 9,0
M8	15	%4,4	40	%11,7	217	% 63,3	71	% 20,7
M9	53	% 15,5	192	%56,0	27	%7,9	71	% 20,7
M10	34	%9,9	49	% 14,3	14	% 4,1	246	%71,7

5.1. Maddelerin Öğrenci Cevaplarına Göre Değerlendirilmesi

Maddelerin değerlendirilmesinde ilk önce cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakılmış daha sonra alanlara göre değerlendirme ve yorumlar yapılmış, son olarak da okul türlerine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Bunları yaparken ikili değişkenlerde Mann-Whitney U- testi, ikiden fazla değişkenler için ise Kruskal-Wallis test tekniği kullanılmıştır.

5.1.1. Cinsiyete Göre Maddelerin Değerlendirilmesi

Değerlendirmeler yaparken örneklem grubunun vermiş oldukları cevaplar, istatistik programında işleyip, buna göre çıkan sonuçlar, toplam puanlar şeklinde yorumlama yapmaya gidilmiştir. Anlamlı farklılıkların bulunduğu maddeler üzerinde ayrıntılı durulmuştur.

Tablo 7: Toplam Puanların Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	154	167,56	25804,00	13869,00	.45
Erkek	189	175,62	33192,00		

Erkek ve kız öğrencilerin ölçekten aldıkları toplam puanlara ait Mann Whitney U- Testi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir. Buna göre, çalışmaya katılan öğrencilerin toplam puanları incelendiğinde $P = .45$ olduğu görülmüştür. Bu değer $P > .05$ olduğundan cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermektedir. Örneklem grubunda genel olarak cinsiyete bağlı önemli farklılık bu test sonucunda görülmemektedir.

Örnekleme grubunu toplam puanlarına bakarak incelediğinde anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Ancak maddeler tek tek incelediğinde sadece 3. maddede cinsiyete göre anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir.

Örnekleme grubuna 3. maddede “*M.Ö. XV. yüzyıl hangi yılları kapsar*” şeklinde açık uçlu bir soru yöneltilmiştir. Bu sorunun doğru yanıtı “*Milattan önce XV. yüzyıl milattan önce 1499-1400 yılları arasına denk gelmektedir*” şeklinde olmalıdır. Örnekleme grubuna, 9. sınıf tarih dersinde bu konu ile ilgili gerekli bilgilerin verilmiş olması gerekmektedir. Buna göre örnekleme grubunun bu maddeye vermiş olduğu cevaplardan $P = .001$ ($P < .05$) olduğu görülmektedir (Bkz. Ekler Tablo 3, s. 64). Bu sonuca göre örnekleme grubunun vermiş oldukları cevaplar ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Sıra ortalamalarına bakıldığında erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre bu soruya verdikleri cevaplardan daha başarılı oldukları görülmektedir. Örnekleme grubunun, 9. sınıfta bu konuyu görmüş olmalarına rağmen beklenen oranda bu soruya doğru yanıt verememeleri kronoloji konusunda yetersiz olduklarını göstermektedir.

5.1.2. Alanlara Göre Maddelerin Değerlendirilmesi

Örnekleme grubunun eğitim gördükleri alanlar göre sorulara verdikleri cevaplar, Kruskal Wallis Test tekniği kullanılarak değerlendirilmiştir. Buna göre örnekleme grubunun verdikleri cevaplar istatistiksel olarak incelenmiş ve bulgular tablo 8’de gösterilmiştir. İlk olarak toplam puanlar üzerinden değerlendirme yapılmış, daha sonra anlamlı farklılık bulunan maddeler incelenerek yorumlanmıştır.

Tablo 8: Toplam Puanların Alanlara Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Alan	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Türkçe-Sosyal	46	76,95	2	50,26	,000	MF-TM, MF-TS TM-TS
Türkçe-Matematik	150	180,21				
Matematik-Fen	147	193,37				
Toplam	343					

Tablo 8'i incelediğinde öğrencilerin vermiş oldukları cevaplardan $P=.000$ ($P < .05$) olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre örneklem grubunun okudukları alanlar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Alanlar arasında en başarılı olan Fen-Matematik alanıdır. Onu Türkçe-Matematik takip etmekte en son olarak Türkçe-Sosyal alanı yer almaktadır. Örnek grubunu alanlara göre daha ayrıntılı değerlendirmek için sorulara vermiş oldukları cevaplar tek tek ele alınmıştır.

Araştırmanın 1. maddesinde örneklem grubuna “Tarih Nedir?” sorusu yöneltilmiştir.

Bu sorunun doğru yanıtı **“Geçmişte yaşamış olan insan topluluklarının, yaşayışlarını, kültür ve uygarlık alanında meydana getirmiş olduğu gelişmeleri, yer ve zaman göstererek belgelere dayalı olarak gerçeklere yakın bir şekilde anlatmaya çalışan sosyal bir bilim dalıdır”** olmalıdır. Buna göre öğrencilerin vermiş oldukları cevaplardan $P=.005$ ($P < .05$) olduğu görülmektedir (Bkz. Ekler Tablo 11, s. 67). Bu sonuca göre örneklem grubunun okudukları alanlar ile tarih biliminin ne olduğuna yönelik bilgileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir. Alanlar arasında en başarılı olan Türkçe-Matematik alanıdır. Onu Fen-Matematik takip etmekte en son olarak Türkçe-Sosyal alanı yer almaktadır. Liselerde, Türkçe-Sosyal

alanı okuyan öğrencilerin yükseköğretime geçişte girecekleri alanların seçeneklerin çoğaltması başarılı öğrencilerin bu alana yönelmesinde etkili olabilir.

Araştırmanın 2. maddesinde örneklem grubuna “XV.y.y. hangi yılları kapsar?” sorusu yöneltilmiştir.

Bu sorunun doğru yanıtı “**1400-1499 yılları arası**” olmalıdır. Buna soruya örneklem grubunun vermiş olduğu cevaplardan $P = .00$ ($P < .05$) olduğu görülmektedir (Bkz. Ekler Tablo 12, s. 67). Buna göre örneklem grubunun vermiş olduğu cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmektedir. Bu maddede sıra ortalamasına bakarak Türkçe-Matematik alanının daha başarılı olduğu görülmektedir. Daha sonra Matematik-Fen ve en son Türkçe-Sosyal alanı gelmektedir. Türkçe-Sosyal alanındaki öğrencilerin Tarih dersini, oluşturulacak tarih sınıflarında dersin içeriğine uygun materyalleri görerek işlemelileri bu anlamda başarıyı arttırabilir.

Araştırmanın 3. maddesinde örneklem grubuna “M.Ö. X.V.y.y. hangi yılları kapsar?” sorusu yöneltilmiştir.

Bu sorunun doğru yanıtı “**M.Ö 1600-1699 yılları arasındır**” şeklindedir. Örneklem grubunun vermiş oldukları cevaplardan $P = .00$ ($P < .05$) olduğu görülmektedir (Bkz. Ekler Tablo 13, s. 67). Bu değer, madde 3’e verilen cevaplar ile alanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermektedir. Bu maddeyi en başarılı cevaplayan alan Matematik-Fen alanıdır. Onu sırasıyla Türkçe-Matematik ve Türkçe-Sosyal alanları takip etmektedir. Öğrencilere verilen proje ödevlerinde resimli tarih şeritleri yaptırılabilir.

Araştırmanın 4. maddesinde örneklem grubuna “Tarihi çağları başlangıç ve bitiş olaylarıyla yazınız” sorusu yöneltmiştir.

Bu sorunun doğru yanıtı “İlkçağ(M.Ö.3200-M.S.375), Ortaçağ(375-1453), Yeniçağ(1453-1789), Yakınçağ(1789-....)” şeklindedir. Verilen cevaplar sonucunda $P = .00$ ($P < .05$) olduğu görülmektedir (Bkz. Ekler Tablo 14, s. 68). Bu sonuca göre verilen cevaplar ile alanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu maddede Matematik-Fen alanının daha başarılı olduğu, onu sırasıyla Türkçe-Matematik ve Türkçe-Sosyal alanlarının takip ettiği görülmektedir.

Araştırmanın 5. maddesinde örneklem grubuna “Milat nedir? Neyin başlangıcıdır?” sorusu yöneltmiştir.

Bu sorunun doğru yanıtı “Milat, tarih hesaplamalarında İsa'nın doğum günü. Gregoryen Takvimi(Miladi Takvim)in başlangıcı yani zaman çizelgesinde başlangıç noktasıdır” olmalıdır. Örneklem grubunun verdiği cevaplar sonucunda $P = .001$ ($P < .05$) olduğu görülmektedir (Bkz. Ekler Tablo 15, s. 68). Bu sonuca göre verilen cevaplar ile alanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu maddede Matematik-Fen alanının daha başarılı olduğu, onu sırasıyla Türkçe-Matematik ve Türkçe-Sosyal alanlarının takip ettiği görülmektedir.

Araştırmanın 6. maddesinde örneklem grubuna “Ay takvimi nedir?” sorusu yöneltmiştir.

Bu sorunun doğru yanıtı “Ayın evrelerini temel alarak oluşturulan takvimdir.Bu takvim ilk olarak Sümerler tarafından kullanıldı.622 Hicret olayıyla başlayan hicri takvim ay takvimine örnek verilebilir” olmalıdır. Bu soruya verilen cevaplar sonucunda $P = .00$ ($P < .05$) olduğu görülmektedir (Bkz. Ekler Tablo 16, s. 68). Bu sonuca göre verilen cevaplar ile alanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu maddede Matematik-Fen alanının daha başarılı olduğu, onu sırasıyla Türkçe-Matematik ve Türkçe-Sosyal alanlarının takip ettiği görülmektedir.

Araştırmanın 7. maddesinde örneklem grubuna “Güneş takvimi nedir?” sorusu yöneltilmiştir.

Bu sorunun doğru yanıtı“ **Dünyanın güneş etrafında bir yıllık dönüş süresi olan 365 gün 6saat zaman dilimi esas alınmıştır. İlk kez Mısırlılar tarafından kullanıldı. Nil nehrinin yıllık akışıyla ilgili hazırlanmıştır**” şeklindedir. Buna göre verilen cevaplar sonucunda $P= .00$ ($P< .05$) olduğu görülmektedir (Bkz. Ekler Tablo 17, s. 69). Bu sonuca göre verilen cevaplar ile alanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu madde de Matematik-Fen alanının daha başarılı olduğu, onu sırasıyla Türkçe-Matematik ve Türkçe-Sosyal alanlarının takip ettiği görülmektedir.

Araştırmanın 8. maddesinde örneklem grubuna “Türklerin tarih boyunca kullandığı takvimler nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir.

Bu sorunun doğru yanıtı“ **On iki Hayvanlı Takvim, Hicri Takvim, Celali Takvim, Rumi Takvim, Miladi Takvim**” şeklindedir. Verilen cevaplar sonucunda $P=.073$ ($P< .05$) olduğu görülmektedir (Bkz. Ekler Tablo 18, s. 69). Buna göre verilen cevaplar ile alanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu maddede Türkçe- Matematik alanının daha başarılı olduğu, onu sırasıyla Matematik-Fen ve Türkçe-Sosyal alanlarının takip ettiği görülmektedir.

Araştırmanın 9. maddesinde örneklem grubuna “Malazgirt Savaşı, İstanbul’un Fethi, Talas Savaşı, Halifeliğin Türklere geçişi, Ankara Savaşı olaylarını Kronolojik olarak sıralayınız (Tarihleriyle beraber.)” sorusu yöneltilmiştir.

Bu sorunun doğru yanıtı “**Talas Savaşı(751), Malazgirt Savaşı(1071), Ankara Savaşı(1402), İstanbul’un Fethi(1453), Halifeliğin Türkler’e geçişi(1517)**” şeklindedir. Örneklem grubunun verdiği cevaplar sonucunda $P= .00$ ($P< .05$) olduğu görülmektedir (Bkz. Ekler Tablo 19, s. 69). Bu sonuca göre verilen cevaplar ile alanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu maddede Matematik-

Fen alanının daha başarılı olduğu, onu sırasıyla Türkçe-Matematik ve Türkçe-Sosyal alanlarının takip ettiği görölmektedir.

Araştırmanın 10. maddesinde örneklem grubuna “1711, 1243, 1453, 2013 tarihleri hangi yüzyıla denk gelir?” sorusu yöneltilmiştir.

Bu sorunun doğru yanıtı sırasıyla“ **XVIII. yüzyıl, XIII. yüzyıl, XV. yüzyıl ve XXI. yüzyıl şeklindedir**” Örneklem grubunun verdiği cevaplar sonucunda $P= .00$ ($P < .05$) olduğu görölmektedir (Bkz. Ekler Tablo 20, s. 70). Bu sonuca göre verilen cevaplar ile alanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görölmektedir. Bu maddede Türkçe-Matematik alanının daha başarılı olduğu, onu sırasıyla Matematik-Fen ve Türkçe-Sosyal alanlarının takip ettiği görölmektedir.

Alanlara göre değerlendirildiğinde genel itibarıyla sosyal derslerin daha çok okutulduğu Türkçe-Sosyal alanındaki öğrenci gurubunun Tarihin temel konuları olan kronoloji alanındaki başarısı diğer alanlara göre daha düşüktür. Matematik-Fen alanları sorulara verdikleri cevaplarda daha başarılıdırlar. Bu alanı Türkçe-Matematik alanı takip etmektedir.

5.1.3. Okul Türlerine Göre Maddelerin Değerlendirilmesi

Bu başlıkta örneklem grubu, okumuş oldukları okul türlerine göre incelenmiş ve elde edilen veriler Kruskal Wallis Test tekniğine göre değerlendirilerek, toplam puanları tablo 9’da verilmiştir. Buna göre maddeler bazında okul türleri arasında anlamlı farklılığın olduğu görölmektedir.

Tablo 9: Toplam Puanların Okul Türlerine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Anadolu Lisesi	146	156,95	4	82,192	,000
Fen Lisesi	28	287,05			
Sosyal Bilimler Lisesi	26	256,35			
Meslek Lisesi	114	133,45			
Öğretmen Lisesi	29	212,62			
Total	343				

Örneklem grubunun okumuş oldukları okul türlerine göre vermiş oldukları cevaplar, toplam puanlara göre değerlendirildiğinde, okudukları okul türleri ile vermiş oldukları cevaplara arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Sıra ortalamalarına baktığında sayısal derslerin yoğun olduğu Fen Lisesinin diğer okullardan daha başarılı olduğu dikkati çekmektedir.

Örneklem grubunun birinci maddeye vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde $P = .00$ ($P < .05$) olduğu görülmektedir (Bkz. Ekler Tablo 21, s. 71). Bu değer, öğrencilerin okudukları okul türleri ile tarih biliminin ne olduğu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermektedir. Özellikle Anadolu Liselerinin ve Meslek Liselerinin diğer liselere oranla başarısız olduğu göze çarpmaktadır. Bunun yanında bu soruya Sosyal Bilimler lisesinin daha yüksek bir oranda cevap vermesi beklenirken, Öğretmen Lisesi ve Fen lisesinden sonra gelmesi dikkat çekici bir noktadır.

Örneklem grubunun ikinci maddeye verdiği cevaplar sonucu $P = .00$ ($P < .05$) olduğu görülmektedir (Bkz. Ekler Tablo 22, s. 71). Bu sonuç, örneklem grubunun bu soruya vermiş oldukları cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir. Sıra ortalamalarına bakıldığında Fen Lisesinin daha başarılı olduğu

görülmektedir. Fen Lisesini sırayla Sosyal Bilimler Lisesi, Öğretmen Lisesi, Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi takip etmektedir.

Örneklem grubunun üçüncü maddeye verdikleri cevapların istatistiksel sonucunda $P=.00$ ($P< .05$) olduğu görülmektedir (Bkz. Ekler Tablo 23, s. 72). Bu değer, verilen cevaplar ile okul türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermektedir. Sıra ortalamalarına bakıldığında, Sosyal Bilimler Lisesinin başarısının diğer okul türlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu maddede Öğretmen Lisesinin başarısı diğer okul türlerine göre düşük ve Meslek Lisesi ile birbirine yakındır. Fen lisesinin, Öğretmen lisesinin önünde olması dikkat çekicidir.

Örneklem grubunun dördüncü maddeye verdikleri cevaplarda $P=.00$ ($P< .05$) olduğu görülmektedir (Bkz. Ekler Tablo 24, s. 72). Bu değere göre verilen cevaplar ile okul türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu maddede Fen Lisesinin diğer liselere oranla daha yüksek bir başarı gösterdiği görülmektedir. Fen Lisesini sırayla Sosyal Bilimler Lisesi, Öğretmen Lisesi, Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi takip etmektedir. Özellikle Anadolu Liselerinin ve Meslek Liselerinin diğer liselere oranla daha başarısız olmaları dikkat çekicidir.

Örneklem grubunun beşinci maddeye verdikleri cevapları, okudukları okul türlerine göre değerlendirdiğimizde $P= .00$ ($P< .05$) olduğu görülmektedir (Bkz. Ekler Tablo 25, s. 73). Bu değere göre verilen cevaplar ile okul türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu maddede Fen Lisesinin diğer liselere oranla daha yüksek bir başarı gösterdiği görülmektedir. Fen Lisesini sırayla Öğretmen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Meslek Lisesi ve Anadolu Lisesi takip etmektedir. Özellikle Anadolu Liselerinin ve Meslek Liselerinin diğer liselere oranla daha başarısız olmaları dikkat çekicidir. Bunun yanında Sosyal Bilimler lisesinin bu soruya verdiği cevapta sayısal ağırlığı olan liselerden geride kalması düşündürücüdür.

Örnekleme grubunun altıncı maddeye verdikleri cevaplar sonucunda anlamlılık değerinin $P=.00$ ($P< .05$) çıktığı görülmektedir (Bkz. Ekler Tablo 26, s. 73). Bu değere göre verilen cevaplar ile okul türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu maddede Sosyal Bilimler Lisesinin diğer liselere oranla daha yüksek bir başarı gösterdiği görülmektedir. Sosyal Bilimler Lisesini sırayla Öğretmen Lisesi, Fen Lisesi, Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi takip etmektedir. Sosyal Bilimler lisesinin bu soruya verdiği cevapta sayısal ağırlığı olan liselerden önde olması beklenen bir sonuçtur.

Örnekleme grubunun yedinci maddeye verdikleri cevapların istatistiksel sonucunda $P=.00$ ($P< .05$) olduğu görülmektedir (Bkz. Ekler Tablo 27, s. 74). Bu verilere göre verilen cevaplar ile okul türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu maddede, Sosyal Bilimler Lisesinin diğer liselere oranla daha yüksek bir başarı gösterdiği görülmektedir. Sosyal Bilimler Lisesini sırayla Fen Lisesi, Öğretmen Lisesi, Meslek Lisesi ve Anadolu Lisesi takip etmektedir.

Örnekleme grubunun sekizinci maddeye verdikleri cevaplar sonucunda anlamlılık değerinin $P=.00$ ($P< .05$) olduğu görülmektedir (Bkz. Ekler Tablo 28, s. 74). Bu değere göre verilen cevaplar ile okul türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu maddede Sosyal Bilimler Lisesinin diğer liselere oranla daha yüksek bir başarı gösterdiği görülmektedir. Sosyal Bilimler Lisesini sırayla Fen Lisesi, Öğretmen Lisesi, Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi takip etmektedir.

Örnekleme grubunun dokuzuncu maddeye verdikleri cevaplarda $P= .00$ ($P< .05$) bulunmuştur (Bkz. Ekler Tablo 29, s. 75). Bu değere göre verilen cevaplar ile okul türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu maddede Sosyal Bilimler Lisesinin diğer liselere oranla daha yüksek bir başarı gösterdiği görülmektedir.

Örneklem grubunun onuncu maddeye verdikleri cevaplarda $P = .00$ ($P < .05$) değeri görülmektedir (Bkz. Ekler Tablo 30, s. 75). Bu değere göre verilen cevaplar ile okul türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Bu maddede Fen Lisesinin diğer liselere oranla daha yüksek bir başarı gösterdiği görülmektedir. Fen Lisesini sırayla Öğretmen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi takip etmektedir.

Sosyal Bilimler Lisesiyle karşılaştırıldığında Fen Lisesinin daha yüksek bir başarı sağladığı ortaya çıkmıştır. Sosyal Bilimler Lisesi, müfredat olarak daha yoğun bir şekilde sosyal derslere ağırlık vermesine rağmen, yine bir sosyal bilim olan tarihte kronoloji alanında yapılan ankette Fen lisesinden sonra gelmesi ortaya çıkan önemli bir bulgudur. Üniversitede sayısal ve eşit-ağırlık bölümlerinde daha fazla meslek seçme imkânının olması, bu okulda okuyan öğrencileri bu bölümlere çekmektedir. Bu nedenle sosyal zekâyâ sahip olduğu düşünülen bu öğrenciler, sosyal derslere yeterince ağırlık vermemektedirler. Meslek liselerinde okuyan öğrencilerinin, diğer okul türlerine göre anket sorularına verdikleri cevaplarda başarıları diğer lise türlerinin altında kalmaktadır. Kendi alanlarındaki meslek derslerine daha fazla ağırlık vermeleri, kültür derslerinin ikinci plana itilmesine neden olduğu düşüncesini ortaya çıkarmaktadır.

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇLAR

Bu çalışmada, zaman kavramı, çocuklarda zaman algısının gelişimi, tarihsel zaman ve öğeleri, Avrupa'da tarihin çağlara ayrılma sisteminin gelişimi, Türk Tarihindeki çağ taksimatı, ders programları doğrultusunda tarihsel zaman kavramının öğretimi konuları ele alınarak, yapılan alan araştırmasının ortaya koyduğu sonuçlar değerlendirilmeye çalışılmıştır. Zaman, olayların birbirlerini izlediği sonsuz bir ortam olarak düşünülen soyut, temel kavramdır. Bir olayı zaman ve mekan içindeki yerine oturtmak, şimdinin geçmiş olmasını sağlayan ve çoğunlukla dünyayı, varlıkları etkileyen bir güç olarak düşünülen kesintisiz harekettir (Büyük Larousse,1994, c.24: 12703).

Tarihsel zaman kavramı (kronolojik tarih) öğretilirken çocuğun yaşamı ile ilgi kurularak öğretilmelidir. Bu yaklaşım çok daha iyi sonuçlar verecektir. Ancak bu öğretim bir türlü uygulamada yer bulamamaktadır. Bu durum hem tarih öğretiminin bir üst-anlatı formundan kurtarılmasını hem de tarihsel zamanın kavranmasını engellemektedir. Tarihsel zamanın çocuklarda gelişimini ele alan Haris (1976) , tarihsel zamana ilişkin algı ve işlemleri üç basamakta ele almıştır. Bunlar; 1- Kronoloji algısı 2- Zaman bölümleri ve sürekliliğin algısı 3-Zaman ölçüleri ile tarihsel zaman arasındaki ilişkinin algısıdır (Safran-Şimşek, 2006: 90).

Orta öğretim kurumlarında tarih dersinde zaman kavramının öğrenilmesinde yaşanan sorunların tespitine yönelik bu çalışmada, 10. sınıf öğrencilerine 10 tane açık uçlu soru yöneltilip cevap vermeleri istenmiştir. Araştırma da nicel ve nitel yöntemler

kullanılarak ulaşılan bulgulardan elde edilen sonuçları şu şekilde sıralamamız mümkündür:

Açık uçlu sorulara verilen cevaplardan, hangi lise türünde veya hangi alanda olursa olsun öğrencilerde zaman kavramının öğrenimi konusunda bir problemin varlığı ortaya çıkmaktadır. Araştırmanın birinci bölümünde ortaöğretim 10. sınıfta okuyan öğrencilerin bir önceki yıl gördükleri zaman kavramlarıyla ilgili bilgileri ne düzeyde korudukları, bu bilgilerin cinsiyete, okumuş oldukları alanlara ve okumuş oldukları okul türlerine göre anlamlı bir farklılığa sahip olup olmadığı incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, örneklem grubunun tarihi olaylardaki “zaman” kavramını algılama düzeyleri, cinsiyete göre değerlendirildiğinde örneklem grubunu toplam puanlarına baktığımızda anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Ancak maddeler tek tek incelediğinde, sadece 3. maddede cinsiyete göre anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir. Öğrencilerin büyük bir kısmında, derslerde verildiği düşünölen takvim, yüzyıl, çağ, kronoloji vb. bilgiler yönünden eksikliklerin ya da kavram yanlışlarının olduğu görülmektedir

Alanlara göre değerlendirildiğinde örneklem grubunun vermiş oldukları cevaplarda anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Seçilen alana göre soruların cevaplandırılma oranlarına bakıldığında Türkçe-Sosyal alanda okuyan öğrencilerin Türkçe-Matematik ve Matematik-Fen alanlarındaki öğrencilere kıyasla başarısız olmaları dikkat çekicidir. Bunda da akademik başarı gösteren öğrencilerin, Fen ve Matematik alanlarını daha fazla tercih ettiklerini gösteriyor.

Özellikle Fen-Matematik alanının hemen hemen bütün sorulara diğer alanlara oranla daha doğru cevap verdikleri tespit edilmiştir. Bu sonuç gerçekten dikkate değer bir sonuçtur. Zira tarih bilimi sosyal bir bilim dalıdır. Doğal olarak sosyal zekâyaya sahip bireylerin veya alanların daha başarılı olması beklenen bir durumdur. Ancak Fen-Matematik gibi sayısal zekâ gerektiren bir alanın, sosyal bir bilimde daha başarılı

olması araştırmanın ortaya çıkarttığı önemli bir sonuçtur. Çıkan bu sonuç varsayımlarımızda yer alan “ Sosyal alanda okuyan bireyler, tarihi bilgileri daha iyi kavrar” şeklindeki önermemizi doğrulamamaktadır.

Okul türlerine göre yapılan değerlendirmelerde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Buna göre ilköğretimde TEOG sınavı sonucu yüksek puan ile girilen okulların sorulara verdikleri cevapların oranları bu okulların ve dolayısıyla öğrencilerin seviyelerini ortaya koymaktadır. Bu beklenen bir sonuç olup, dikkat çeken ve beklenmeyen nokta sözel derslerin daha ağırlıklı verildiği Sosyal Bilimler ve Öğretmen Liselerinin başarı noktasında sayısal ağırlıklı Fen Liselerinin arkasında yer almaları olmuştur. Sözel zekâda ve sosyal bilimlere daha ilgili olduğunu düşündüğümüz Sosyal Bilimler Lisesindeki öğrencilerin doğru cevap noktasında özellikle Fen Lisesinin gerisinde kalmaları düşündürücüdür. Alınan son kararlarla, ülkemizdeki tüm liseler Anadolu Lisesine dönüştürülmüştür. Ancak bu isim değişikliği, eğitimin kalitesinin yükselmesi noktasında fazla bir değişiklik meydana getirmemiştir. Sorulara verilen cevaplardan Anadolu Liselerinin farklı bir şekilde geride olmaları hatta bazı cevaplarda meslek liseleriyle olan farkların çok az olması dikkatle üzerinde durulması gereken önemli bir sonuçtur. Bu sonuçta özellikle üniversite kaygısının önemli bir etken olduğu düşünülmektedir. Sosyal Bilimler Lisesindeki öğrenciler daha çok Türkçe-Matematik alanını seçmekte ve ileride, lise bittikten sonra üniversite için daha çok bölümü tercih etme şansını yakalamaktadır. Türkçe-Sosyal alan, uygulama yapılan bu okulda tercih edilmediğinden açılmamıştır. Öğrencilerin sosyal bilimlere olan ilgisi bu sebeple düşmektedir. Bu sonuç, ülkemizde bulunan Sosyal Bilimler Liselerinin eski başarısını en azından sosyal dersler açısından kaybettiğini göstermektedir.

Zaman kavramı ile ilgili bir takım terimlerin, Romen rakamlarının nasıl okunması gerektiği gibi alt yapı gerektiren bazı bilgilerin, öğrenciler tarafından yeterince kavranmadığı sorulara verilen cevaplardan anlaşılmaktadır. Öğrencilerin bir kısmı Romen rakamlarını okuyamamaktadır. Bundan dolayı bazı öğrenciler hangi yıllara denk geldiğini ifade edememişlerdir. Oysaki ders kitaplarında bol miktarda Romen rakamıyla yazılmış ifadeler yer almaktadır.

Zaman kavramı soyut bir kavramdır. İlköğretim öğrencilerinin bunun için gerekli zihinsel donanıma sahip olmamaları ya da ilköğretimde bu konunun öğretiminde seviye göz önüne alınıp ders kitaplarında bu kavramın öğretilmesi için gerekli öğretim yöntem ve teknikleri ile öğretim materyallerinin yetersiz kalması, kısacası ilköğretimde alması düşünülen zaman kavramıyla ilgili bir takım bilgilerin öğrenciye yeterince verilmemiş olması daha sonra gelinen ortaöğretimde problemin devam etmesine neden olmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Tarih dersinde zaman kavramının öğreniminde müfredat programından, ders kitaplarından, öğretim yöntemlerinden, öğrencilerden, ders araç gereçlerinden kaynaklanan sorunlar bulunmaktadır.

ÖNERİLER

Bu araştırmada elde edilen bulgulara dayanarak şu önerilerde bulunulabilir:

- 1.** Tarihsel zaman kavramının sağlıklı bir şekilde öğretilmesi için bu kavramı öğretecek orta öğretim ve ilköğretim öğretmen adaylarına, yükseköğretimde bu kavramın öğrencilere nasıl kavratılacağı ile ilgili eğitim verilmelidir. Özellikle formasyon dersleri verilirken bu konu üzerinde özellikle durulabilir.
- 2.** İlköğretim (ortaokul)'den gelen öğrencilerin bu kavramla ilgili olması gereken temel bilgilerinin olup olmadığı tespit edilerek, eksiklik görölmüşse farklı yöntemler kullanılarak konu kavratılmalıdır.
- 3.** Öğrencilere verilen ödevler bu kavramın kavratılmasını kolaylaştıracak şekilde seçilebilir. Örneğin aile soy ağacının oluşturulması, Derste işlenen konuya uygun bir dönemin belirlenip o dönemde yaşasaydınız yaşamınız nasıl olurdu? Sorusunu cevaplandırmaları istenilebilir. Günlük tutma, para, pul, resim, tarihi vesika koleksiyonu yapıp bunların değerlendirmeleri üzerinde durulabilir.
- 4.** Yaşadıkları köy veya şehirdeki değişiklikler çeşitli yöntemlerle (fotoğraf, kullanılan eşyalar vb.) anlatılabilir.
- 5.** İlkokulda Hayat Bilgisi, ortaokulda Sosyal Bilgiler ders kitaplarında tarihsel zaman kavramının anlatımında kavram birliğinin sağlanması öğrencilerde kavram yanlışlarının önüne geçmede etkili olabilir.
- 6.** Ders kitaplarının (ortaokul, lise) kronoloji birliği açısından tamamlayıcı olması önemlidir.
- 7.** Tarih dersi müfredatında tarihsel zaman kavramının kavratılması için ayrılan süre arttırılabilir.

8. Tarihsel zaman kavramıyla ilgili olarak öğrencileri derste daha aktif hale getirecek etkinliklere (Drama, rol oynama, istasyon tekniği vb.) yer verilebilir.

9. Konular anlatılmadan önce kavramlara dikkat çekilip bunlar açıklanmalıdır. Özellikle tamamen soyut bir kavram olan “zaman”la ilgili (çağ, yüzyıl, milat, takvim, kronoloji) ifadeler seviyeye uygun bir şekilde örneklerle anlatılmalıdır.

10. Öğrencilerin konuya ilgisini arttıracak ve daha iyi kavramalarını sağlamak amacıyla görselliği de öğretime katacak materyaller kullanılmalıdır. Konular, mümkün olduğu kadar güncelleştirip günümüz olaylarıyla bağlantı kurulmalıdır.

11. Öğrencileri aktif kılacak, onların ilgisini daha çok çekebilecek ve öğrenmelerini kolaylaştıracak yöntem ve tekniklerin kullanılmasına dikkat edilmelidir. Öğretmenin yol gösterici olup rehberlik yaptığı öğrenci merkezli ve yapılandırmacı yaklaşım bu anlamda daha etki olabilir.

12. Çocukların zamanla ilgili kavramlar ve tarihler hakkındaki olgunluğa on altı yaş civarında eriştikleri (Dilek: 2002, 80-81) göz önünde bulundurulacak olursa, öğretime yönelik ders müfredatları ve ders kitapları bu doğrultuda yeniden gözden geçirilerek, bu kavramın öğretimi için gerekli materyallerin buna göre geliştirilip güncelleştirilmesi sağlanabilir.

13. Kronoloji konusunun öğrencilere kavratılıp daha somut hale getirilebilmesi için teknolojinin ve değişik materyallerin (belgeseller, filmler, çizgi animasyonlar, müzik CD’leri vb.) bol miktarda kullanılması teşvik edilmelidir. Öğretmenlerin sınıf ortamında kullandığı interaktif öğretim yöntemlerinin öğrencilerin kronolojiyi algılayıp kullanabilme yeteneklerini geliştirdikleri görülmüştür. Soyut olan tarihi olayların sıralanmasında geçmiş simgeleyen resimlerin öğrenciler tarafında düzene sokulması gibi yöntemler, öğrencide kronoloji bilgisini kalıcı hale getirdiği görülmüştür (Masterman-Rogers,2002: 221)

14. Tarih eğitiminde önemli bir yer tutan gezi gözlem tekniğinin okullar tarafından kullanılamaması ki bunun en önemli sebebi bu tekniğin masraflı, prosedürlerinin çok zahmetli olmasıdır. Bu yöntem uygulanmış olsa; soyut bir kavram olan ‘zaman’ kavramının kavratılması, yaşanan mekânlara gidilmesi o zamanın hafızada daha kolay canlandırılması sonucunu beraberinde getirecektir.

15. Kronoloji ile ilgili olarak gerek okuldaki sınavlarda gerekse öğrencilerin gireceği diğer sınavlarda konuyla ilgili sorulara hemen hemen hiç yer verilmemektedir. Bu alanda sorunun gelmemesi, öğrenciler tarafından önemsenmemesine sebep olmaktadır. Öğrencilerin girdiği çeşitli sınavlarda kronoloji bilgilerini ölçen sorulara yer verilmesi, öğrencilerin bu konuya daha çok ilgi göstermelerinde etkili olabilir.

KAYNAKÇA

ALKAN, Necmettin. (2009). Tarihin Çağlara Ayrılmasında “Üç”lü Sistem ve Avrupa Merkezci Tarih Kurgusu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Cilt 2/9, (s. 23-39), Trabzon.

ARMAĞAN, İbrahim. (1983). *Yöntembilim I Bilimsel Yöntem*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.

ARLI, Mine – NAZİK, M. Hamil. (2004). *Bilimsel Araştırmaya Giriş*. Ankara: Gazi Kitabevi.

ASLAN, Erdal. (2006). Neden Tarih Öğretiyoruz. *Dokuz Eylül Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı:20, (s.162-173), İzmir.

ATSIZ, Nihal. (1996). *Türk Tarihinde Meseleler*. Ankara: Afşin Yayını.

AYSEVER, Kubilay – BARUTCA, Müge. (2003). *Tarih Felsefesi*. İstanbul: Cem Yayınevi.

BENZER, Ahmet. (2012). *Türkçede Zaman Görüş ve Kiplik*. İstanbul: Kabakçı Yayınevi.

Büyük Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, X. Baskı, 2005, Ankara.

CEBECİ, Suat. (1997). *Bilimsel Araştırma ve Yazma Teknikleri*. İstanbul: Alfa Yayınları.

CARR, E. H., (1980). *Tarih nedir*. Çev. M. Gürtürk. İstanbul: İletişim Yayınları.

CEVDET Paşa. (1973). *Cevdet Paşa Tarihinden Seçmeler*. Çev. Sadı Irmak- B.K. Çağlar. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

DEMİRCİOĞLU, İsmail H.. (2010). *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayıncılık.

DEMİRCİOĞLU, İsmail H.. (2009). Tarih Öğretmenlerinin Tarihsel Düşünme Becerilerine Yönelik Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı.184, (s. 229-238), Ankara.

DİLEK, Dursun. (2002). *Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünme Gelişimi*. Ankara: Pegem A Yayınları.

EYMEN, U. Erman. (2007). *SPSS 15.00 Veri Analiz Yöntemleri*. İstanbul: İstatistik Merkezi. Yayın No. 1.

FERRETTİ, Ralph P. - ACARTHURAND Charles D. & OKOLO Cynthia M.. (2001). Teaching for Historical Understanding in Inclusive Classrooms. *Learning Disability Quarterly*. 24 no 1. s. 59-71.

HOBSMAWN, Eric J.. (2001). *Tarih Üzerine*. Çev. Osman Akınbay. Ankara: Agora Kitaplığı.

İSLAMOĞLU, A. Hamdi. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta Yayınları.

KAFESOĞLU, İbrahim. (1964). Üniversite Tarih Öğretiminde Yeni Bir Plan. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*. Cilt: 14, Sayı:19, (s.1-13), İstanbul.

KAPTAN, Saim. (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Tekışık Yayınları.

KARASAR, Niyazi. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.

KAYA, Kemal. (2011). Çocuk ve Tarih Öğretimi. *Hayret Dergisi*, Sayı:1, (s.20-25), Van.

KÖKSAL, Hüseyin. (2008). Çocukluk Değişen Dünya ve Tarih Öğretiminden Beklenenler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Cilt:1, Sayı:4, (s.388-396), Ankara.

KÖSTÜKLÜ, Nuri. (1999). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*. Konya: Günay Ofset.

LEON, E. Halkin. (1998). *Tarih Tenkidinin Unsurları*. Çev. Bahattin Yediyıldız. Ankara: TTK Basımevi.

LELLO, John. (1980). The Concept of Time, the Teaching of History, and School Organization. *Society for History Education*. Vol.13, No.3.

MEB, Lise Tarih Dersi Programları. (1998). T.C. MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, C.1., Ankara.

MEMİŞ, Ekrem. (1995). *Tarih Metodolojisi*. Konya: Öz Eğitim Yay..

MASTERMAN, E. – ROGERS, Y., (2002). A Framework For Designing Interactive Multimedia to Scaffold Young Children's Understanding of Historical Chronology", *Instructional Science*, Vol. 30, s. 221-241.

MUIR, S. P., (1990). Time Concept For Elementary School Children. *Social Education*. Vol. 54, No:4, s. 215-218.

NİYAZI, Mehmet. (2011). *Türk Tarih Felsefesi*. İstanbul: Ötügen Yay..

ÖGEL, Bahaeddin. (1997). *Türk Mitolojisi II.*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

ÖZLEM, Doğan. (2001). *Tarih Felsefesi*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.

PAYKOÇ, Fersun. (1991). *Tarih Öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

RIDLEY, B. K., (1996). *Zaman, Uzay ve Şeyler*. Çev: Yeşim Özben. İstanbul: Sarmal Yayınları.

SAFRAN, Mustafa – ŞİMŞEK, Ahmet. (2006). İlköğretim Öğrencilerinde Tarihsel Zaman Kavramının Gelişimi. *İlköğretim Online / Elementary Education Online*. Cilt 5, Sayı:2, s.87-109.

SAFRAN, Mustafa – ŞİMŞEK, Ahmet. (2009). Çocuklarda Zaman Algısının Gelişimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, Cilt 2, Sayı:6, s.542-548.

SARI, İbrahim. (2006). Akademik Tarih ve Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri ve Önemi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Yıl:10, Sayı:3, (s.109-122), Ankara.

ŞİMŞEK, Ahmet – BAL, M. Suat. (2010). Tarih Şeridi Aracılığıyla Öğretmen Adaylarının Tarihsel Zaman Algılarının İncelenmesi. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi (Journal of Social Studies Education Research)*. Vol. 11, İstanbul, s.124-151.

ŞİMŞEK, Ahmet. (2011). *Tarih Nasıl Yazılır*. İstanbul : Tarihçi Kitapevi.

ŞİMŞEK, Ahmet. (2007). The Improvement of Chronological Perceptions among Fifth Grade Students: A Quasi-Experimental Study. *Educational Sciences:Theory-Practice*. 7(1). January. 610-615.

ŞİMŞEK, H. - YILDIRIM, A.. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

T.C. MEB. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2005). *Sosyal Bilgiler 6.-7.sınıf Programı*. Ankara.

T.C. MEB. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2011). *10. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programı*. Ankara.

TANPINAR, Ahmet Hamdi.(2008). *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*, 13. Baskı, İstanbul: Dergah Yayınları.

TEKELİ, İlhan. (2010). *Birlikte Yazılan ve Öğrenilen Bir Tarihe Doğru*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

TOGAN, Zeki Velidi. (1950). *Tarihte Usul*. İstanbul: İbrahim Horoz Basımevi.

TOYNBEE, Arnold. (1963). Tarihin Faydaları ve Değeri. Çev. Ahmet E. Uysal. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*. Cilt 21, Sayı: 1-2, (s.93-102), Ankara.

TANRIÖĞEN, Abdurrahman. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayınları.

TİMUR, Taner. (1986). *Osmanlı Kimliği*, İstanbul: Hil Yayınları.

UÇAR, Şahin. (1997). *Tarih Felsefesi Meselesi*. İstanbul: Nehir Yayınları.

ULUSOY, Kadir. (2009). Lise Öğrencilerinin Tarih Dersinin İşleyişiyle İlgili Düşünceleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt:18, Sayı:1, (s.417-434), Adana.

WALS, W. H., (2006). *Tarih Felsefesine Giriş*. Çev: Yusuf Z. Çelikkaya, Ankara: Hece Yayınları.

WHEELER John, "Time and Chronology", Teaching History 147, June 2012, The Historical Association.

YILDIZ, Abdullah. (1994). *Tarih Bilinci*, İstanbul: Denge Yayınları.

YILDIZ, Özgür. (2003). Türkiye’de Tarih Öğretiminin Sorunları ve Çağdaş Çözüm Önerileri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı:15, (s.181-190) Kayseri.

Zaman (2004). *Ana Britannica Ansiklopedisi*. (Cilt 22, s. 527-528). İstanbul.

Zaman (1994). *Büyük Larousse Sözlük Ve Ansiklopedisi*. (Cilt 24, s.12703).

Zaman (1950). *İslam Ansiklopedisi*. (Cilt 13, s. 460-462). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

EKLER

EK- 1: Cinsiyete Göre Maddelerin Mann-Witney U Testi Tabloları

Tablo.1: Tarih Nedir? Sorusunun Cinsiyete Göre Mann-Witney U Testi Sonucu

Madde 1	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	154	179,89	27702,50	13338,500	,134
Erkek	189	165,57	31293,50		
Toplam	343				

Tablo.2: XV. y.y. hangi yılları kapsar? Sorusunun Cinsiyete Göre Mann-Witney U Testi Sonucu

Madde 2	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	154	167,45	25788,00	13853,00	,385
Erkek	189	175,70	33208,00		
Toplam	343				

Tablo.3: M.Ö XV. y.y. hangi yılları kapsar? Sorusunun Cinsiyete Göre Mann-Witney U Testi Sonucu

Madde 3	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	154	152,53	23489,50	11554,500	,001
Erkek	189	187,87	35506,50		
Toplam	343				

Tablo.4: Tarihi Çağları başlangıç ve bitiş olaylarıyla yazınız. Sorusunun Cinsiyete Göre Mann-Witney U Testi Sonucu

Madde 4	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	154	176,71	27213,00	13828,000	,388
Erkek	189	168,16	31783,00		
Toplam	343				

Tablo.5: Milat nedir? Neyin başlangıcıdır? Sorusunun Cinsiyete Göre Mann-Witney U Testi Sonucu

Madde 5	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	154	178,05	27420,00	13621,000	,283
Erkek	189	167,07	31576,00		
Toplam	343				

Tablo.6: Ay Takvimi nedir? Sorusunun Cinsiyete Göre Mann-Witney U Testi Sonucu

Madde 6	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	154	175,38	27009,00	14032,000	,538
Erkek	189	169,24	31987,00		
Toplam	343				

Tablo.7: Güneş Takvimi nedir? Sorusunun Cinsiyete Göre Mann-Witney U Testi Sonucu

Madde 7	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	154	171,88	26469,50	14534,500	,982
Erkek	189	172,10	32526,50		
Toplam	343				

Tablo.8: Türklerin tarih boyunca kullandığı takvimler nelerdir? Yazınız. Sorusunun Cinsiyete Göre Mann-Witney U Testi Sonucu

Madde 8	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	154	185,47	28562,00	112479,000	,008
Erkek	189	161,03	30434,00		
Toplam	343				

Tablo.9: Malazgirt Savaşı, İstanbul’um Fethi, Talas Savaşı, Halifeliğin Türklere Geçişi, Ankara Savaşı Olaylarını Kronolojik olarak sıralayınız. Sorusunun Cinsiyete Göre Mann-Witney U Testi Sonucu

Madde 9	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	154	160,15	24663,50	12728,500	,027
Erkek	189	181,65	34332,50		
Toplam	343				

Tablo.10: 1711, 1243, 1453, 2013 tarihleri hangi yüzyıla denk gelir? Sorusunun Cinsiyete Göre Mann-Witney U Testi Sonucu

Madde 10	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	154	168,71	25981,50	14046,500	,484
Erkek	189	174,68	33014,50		
Toplam	343				

EK- 2: Alanlara Göre Maddelerin Kruskal Wallis Testi Tabloları**Tablo.11: Tarih Nedir? Sorusunun Alanlara Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu**

Madde 1	N	Sıra Ortalaması	sd	x ²	P	Anlamlı Fark
Türkçe-Sosyal	46	132,45	2	10,771	,005	TM-MF, TM-TS MF-TS
Türkçe-Matematik	150	179,35				
Matematik-Fen	147	176,87				
Toplam	343					

Tablo.12: XV. y.y. hangi yılları kapsar? Sorusunun Alanlara Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Madde 2	N	Sıra Ortalaması	sd	x ²	P	Anlamlı Fark
Türkçe-Sosyal	46	101,47	2	34,535	,000	TM-MF, TM-TS MF-TS
Türkçe-Matematik	150	183,38				
Matematik-Fen	147	182,46				
Toplam	343					

Tablo.13: M.Ö XV. y.y. hangi yılları kapsar? Sorusunun Alanlara Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Madde 3	N	Sıra Ortalaması	sd	x ²	P	Anlamlı Fark
Türkçe-Sosyal	46	92,62	2	39,855	,000	MF-TM, MF-TS TM-TS
Türkçe-Matematik	150	177,53				
Matematik-Fen	147	191,20				
Toplam	343					

Tablo.14: Tarihi Çağları başlangıç ve bitiş olaylarıyla yazınız. Sorusunun Alanlara Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Madde 4	N	Sıra Ortalaması	sd	x^2	P	Anlamlı Fark
Türkçe-Sosyal	46	108,72	2	28,598	,000	MF-TM, MF-TS TM-TS
Türkçe-Matematik	150	172,81				
Matematik-Fen	147	190,97				
Toplam	343					

Tablo.15: Milat nedir? Neyin başlangıcıdır? Sorusunun Alanlara Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Madde 5	N	Sıra Ortalaması	sd	x^2	P	Anlamlı Fark
Türkçe-Sosyal	46	123,87	2	14,114	,001	MF-TM, MF-TS TM-TS
Türkçe-Matematik	150	176,83				
Matematik-Fen	147	182,13				
Toplam	343					

Tablo.16: Ay Takvimi nedir? Sorusunun Alanlara Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Madde 6	N	Sıra Ortalaması	sd	x^2	P	Anlamlı Fark
Türkçe-Sosyal	46	126,80	2	19,221	,000	MF-TM, MF-TS TM-TS
Türkçe-Matematik	150	165,72				
Matematik-Fen	147	192,55				
Toplam	343					

Tablo.17: Güneş Takvimi nedir? Sorusunun Alanlara Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Madde 7	N	Sıra Ortalaması	sd	x ²	P	Anlamlı Fark
Türkçe-Sosyal	46	121,64	2	21,567	,000	MF-TM, MF-TS TM-TS
Türkçe-Matematik	150	167,65				
Matematik-Fen	147	192,20				
Toplam	343					

Tablo.18: Türklerin tarih boyunca kullandığı takvimler nelerdir? Yazınız. Sorusunun Alanlara Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Madde 8	N	Sıra Ortalaması	sd	x ²	P	Anlamlı Fark
Türkçe-Sosyal	46	146,27	2	5,232	,073	TM-MF, TM-TS MF-TS
Türkçe-Matematik	150	178,98				
Matematik-Fen	147	172,93				
Toplam	343					

Tablo.19: Malazgirt Savaşı, İstanbul'um Fethi, Talas Savaşı, Halifelğin Türklere Geçişi, Ankara Savaşı Olaylarını Kronolojik olarak sıralayınız. Sorusunun Alanlara Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Madde 9	N	Sıra Ortalaması	sd	x ²	P	Anlamlı Fark
Türkçe-Sosyal	46	116,16	2	21,639	,000	MF-TM, MF-TS TM-TS
Türkçe-Matematik	150	175,83				
Matematik-Fen	147	185,57				
Toplam	343					

Tablo.20: 1711, 1243, 1453, 2013 tarihleri hangi yüzyıla denk gelir? Sorusunun Alanlara Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Madde 10	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P	Anlamlı Fark
Türkçe-Sosyal	46	114,02	2	29,072	,000	TM-MF, TM-TS MF-TS
Türkçe-Matematik	150	182,49				
Matematik-Fen	147	179,44				
Toplam	343					

EK- 3: Okul Türlerine Göre Maddelerin Kruskal Wallis Testi Tabloları**Tablo.21: Tarih Nedir? Sorusunun Okul Türüne Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu**

Madde 1	N	Sıra Ortalaması	sd	x ²	P
Anadolu Lisesi	146	159,61	4	38,397	,000
Fen Lisesi	28	210,54			
Sosyal Bilimler Lisesi	26	197,19			
Meslek Lisesi	144	152,86			
Öğretmen Lisesi	29	249,83			
Total	343				

Tablo.22: XV. y.y. hangi yılları kapsar? Sorusunun Okul Türüne Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Madde 2	N	Sıra Ortalaması	sd	x ²	P
Anadolu Lisesi	146	175,33	4	25,716	,000
Fen Lisesi	28	224,52			
Sosyal Bilimler Lisesi	26	206,40			
Meslek Lisesi	144	144,40			
Öğretmen Lisesi	29	180,95			
Total	343				

Tablo.23: M.Ö XV. y.y. hangi yılları kapsar? Sorusunun Okul Türüne Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Madde 3	N	Sıra Ortalaması	sd	x ²	P
Anadolu Lisesi	146	164,11	4	34,325	,000
Fen Lisesi	28	234,89			
Sosyal Bilimler Lisesi	26	244,35			
Meslek Lisesi	144	153,27			
Öğretmen Lisesi	29	159,78			
Total	343				

Tablo.24: Tarihi Çağları başlangıç ve bitiş olaylarıyla yazınız. Sorusunun Okul Türüne Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Madde 4	N	Sıra Ortalaması	sd	x ²	P
Anadolu Lisesi	146	153,60	4	70,564	,000
Fen Lisesi	28	284,68			
Sosyal Bilimler Lisesi	26	230,13			
Meslek Lisesi	144	147,39			
Öğretmen Lisesi	29	200,47			
Total	343				

Tablo.25: Milat nedir? Neyin başlangıcıdır? Sorusunun Okul Türüne Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Madde 5	N	Sıra Ortalaması	sd	x ²	P
Anadolu Lisesi	146	150,02	4	58,172	,000
Fen Lisesi	28	269,43			
Sosyal Bilimler Lisesi	26	208,79			
Meslek Lisesi	144	152,74			
Öğretmen Lisesi	29	231,31			
Total	343				

Tablo.26: Ay Takvimi nedir? Sorusunun Okul Türüne Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Madde 6	N	Sıra Ortalaması	sd	x ²	P
Anadolu Lisesi	146	152,57	4	69,836	,000
Fen Lisesi	28	232,70			
Sosyal Bilimler Lisesi	26	260,06			
Meslek Lisesi	144	144,19			
Öğretmen Lisesi	29	241,60			
Total	343				

Tablo.27: Güneş Takvimi nedir? Sorusunun Okul Türüne Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Madde 7	N	Sıra Ortalaması	sd	x ²	P
Anadolu Lisesi	146	146,87	4	70,431	,000
Fen Lisesi	28	236,09			
Sosyal Bilimler Lisesi	26	272,42			
Meslek Lisesi	144	152,68			
Öğretmen Lisesi	29	222,57			
Total	343				

Tablo.28: Türklerin tarih boyunca kullandığı takvimler nelerdir? Yazınız. Sorusunun Okul Türüne Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Madde 8	N	Sıra Ortalaması	sd	x ²	P
Anadolu Lisesi	146	159,52	4	40,551	,000
Fen Lisesi	28	231,54			
Sosyal Bilimler Lisesi	26	246,62			
Meslek Lisesi	144	156,67			
Öğretmen Lisesi	29	170,69			
Total	343				

Tablo.29: Malazgirt Savaşı, İstanbul’um Fethi, Talas Savaşı, Halifeliğin Türklere Geçişi, Ankara Savaşı Olaylarını Kronolojik olarak sıralayınız. Sorusunun Okul Türüne Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Madde 9	N	Sıra Ortalaması	sd	x ²	P
Anadolu Lisesi	146	156,21	4	67,048	,000
Fen Lisesi	28	273,98			
Sosyal Bilimler Lisesi	26	240,88			
Meslek Lisesi	144	146,61			
Öğretmen Lisesi	29	191,09			
Total	343				

Tablo.30: 1711, 1243, 1453, 2013 tarihleri hangi yüzyıla denk gelir? Sorusunun Okul Türüne Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Madde 10	N	Sıra Ortalaması	sd	x ²	P
Anadolu Lisesi	146	173,36	4	25,185	,000
Fen Lisesi	28	214,73			
Sosyal Bilimler Lisesi	26	196,87			
Meslek Lisesi	144	147,50			
Öğretmen Lisesi	29	197,88			
Total	343				

EK 4: Valilik Makamından Alınan Olur Yazısı

T.C.
SAMSUN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 62530931/605/3365217
Konu: Anket Çalışması

14/11/2013

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 07/03/2012 tarih ve 3616 sayılı 2012/13 nolu Genelgesi,
b) Aslan YILDIRIM ve Beyhan KURT'un 12/11/2013 tarihli dilekçeleri ve okul listeleri ile anket çalışması.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler ve Tarih Eğitimi alanlarında eğitim gören Aslan YILDIRIM ve Beyhan KURT'a ait ilgi (b) anket çalışmaları ve okul listeleri incelenmiştir.

İlgi (a) Genelge hükümleri doğrultusunda ekteki listede belirtilen okullarda, okul müdürlerinin gözetim, denetim ve sorumluluğunda 10.sınıf öğrencilerine "**Tarih Derlerinde Tarihsel Zaman Kavram Yanılgıları**" ve "**Tarih Olaylarında Geçen Coğrafi Mekanları Öğrencilerin Algılama Düzeyleri**" konulu anket çalışmalarının uygulanabilmesi hususunu;

Olurlarınıza arz ederim..

İsmail YAVUZ
İl Millî Eğitim Müdür V.

OLUR
14/11/2013

Osman Nuri ÇOBANOĞLU
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK : Anket Çalışması (10 Sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Aşağı ile Aynıdır.

14.11.2013

Osman Nuri ÇOBANOĞLU
Vali

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden efe5-5153-3bf7-a27a-fd7d kodu ile yapılabilir.

Adres: Atatürk Bulvarı Yeni Hükümet Konağı Kat:3-SAMSUN
Santr: 0(362)435 80 63 - 435 80 64 - 435 54 50
E-Posta:samsunmem@meb.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi: C.DURSUN (ORTAOĞRETİM)
Fax: 0(362)431 93 76 - 432 48 54 - 432 06 09
Web <http://samsun.meb.gov.tr>

EK 5: Örneklem Grubundaki Öğrencilere Anket Örnekleri

Sevgili öğrenciler, bu çalışma sizlerin Tarih dersinde zaman kavramı ile ilgili olarak yaşanan kavram yanılgılarını belirlemek üzere hazırlanmıştır.

Çalışmaya katıldığınız için teşekkür ederiz.

Tarih Öğretmeni

Aslan YILDIRIM

Cinsiyet : Kız () Erkek ()

Okuduğunuz Okul: Anadolu Lisesi ()
Fen Lisesi ()
Sosyal Bilimler Lisesi ()
Meslek Lisesi ()
Öğretmen Lisesi ()

Mezun Olacağınız Alan : Türkçe - Sosyal ()
Türkçe - Matematik ()
Matematik - Fen ()

Lütfen Aşağıdaki Soruları Cevaplayınız

1)- Tarih Nedir?

2)-XV.y.y. hangi yılları kapsar?

3)-M.Ö. X.V.y.y. hangi yılları kapsar?

4)-Tarihi çağları başlangıç ve bitiş olaylarıyla yazınız.

5)-Milat nedir? Neyin başlangıcıdır?

6)-Ay takvimi nedir?

7)-Güneş takvimi nedir?

8)-Türklerin tarih boyunca kullandığı takvimler nelerdir? Yazınız.

9)-Malazgirt Savaşı, İstanbul'un Fethi, Talas Savaşı, Halifeliğin Türklere Geçişi, Ankara Savaşı, Olaylarını Kronolojik olarak sıralayınız.(Tarihleriyle beraber)

10)-1711, 1243, 1453, 2013 Tarihleri hangi yüzyıla denk gelir?

199

a

Sevgili öğrenciler, bu çalışma sizlerin Tarih dersinde zaman kavramı ile ilgili olarak yaşadığınız kavram yanılgılarını belirlemek üzere hazırlanmıştır.

Çalışmaya katıldığınız için teşekkür ederiz.

Tarih Öğretmeni

Aslan YILDIRIM

Cinsiyet : Kız () Erkek

Okuduğunuz Okul: Anadolu Lisesi ()
Fen Lisesi ()
Sosyal Bilimler Lisesi
Meslek Lisesi ()
Öğretmen Lisesi ()

Mezun Olacağınız Alan : Türkçe - Sosyal ()
Türkçe - Matematik
Matematik - Fen ()

Lütfen Aşağıdaki Soruları Cevaplayınız

1)-Tarih Nedir?

Bir milletin geçmişten günümüze kadar geçen zaman dilimine tarih denir.

2)-XV.y.y. hangi yılları kapsar?

~~1453-1499~~
1400-1499

b

3)-M.Ö. X.V.y.y. hangi yılları kapsar?

400-900

4)-Tarihi çağları başlangıç ve bitiş olaylarıyla yazınız.

Taş devri

5)-Milat nedir? Neyin başlangıcıdır?

Efsik çağlardan yeni çağlara geçiş

6)-Ay takvimi nedir?

7)-Güneş takvimi nedir?

Güneş ile günün 24 saat hesaplanarak günün kullanılarak takvim

8)-Türklerin tarih boyunca kullandığı takvimler nelerdir? Yazınız.

Hicri, Miladi, Güneş

9)-Malazgirt Savaşı, İstanbul'un Fethi, Talas Savaşı, Halifeliğin Türklere Geçiş,

Ankara Savaşı, Olaylarını Kronolojik olarak sıralayınız.(Tarihleriyle beraber)

İstanbul'un fethi 1453

Talas, Malazgirt, Halifeliğin Türklere Geçiş, Ankara Savaşı

10)-1711, 1243, 1453, 2013 Tarihleri hangi yüzyıla denk gelir?

1453 → 15. yüzyıl

2013 → 21. yüzyıl

1243 → 13. yüzyıl

1711 → 18. yüzyıl

24

249 b

Sevgili öğrenciler, bu çalışma sizlerin Tarih dersinde zaman kavramı ile ilgili olarak yaşadığınız kavram yanlışlarınızı belirlemek üzere hazırlanmıştır.

Çalışmaya katıldığınız için teşekkür ederiz.

Tarih Öğretmeni

Aslan YILDIRIM

Cinsiyet : Kız () Erkek (x)

Okuduğunuz Okul: Anadolu Lisesi ()
Fen Lisesi ()
Sosyal Bilimler Lisesi ()
Meslek Lisesi (x) IHL Samsun
Öğretmen Lisesi ()

Mezun Olacağınız Alan : Türkçe - Sosyal ()
Türkçe - Matematik (x)
Matematik - Fen ()

Lütfen Aşağıdaki Soruları Cevaplayınız

1)-Tarih Nedir?

Geçmişten günümüze kronolojik sıra ile konularla ilgili bilgilerdir.

2)-XV.y.y. hangi yılları kapsar?

1453-1600' leri kapsar.

2)-XV.y.y. hangi yılları kapsar?

1453-1600

3)-M.Ö. X.V.y.y. hangi yılları kapsar?

3)-M.Ö. X.V.y.y. hangi yılları kapsar?

4)-Tarihi çağları başlangıç ve bitiş olaylarıyla yazınız.

5)-Milat nedir? Neyin başlangıcıdır?

Milatın başlangıcıdır.

6)-Ay takvimi nedir?

Aya bakılarak sınırlı yıl hesaplanır.

7)-Güneş takvimi nedir?

Güneşe bakılarak hesaplanan sınırlı yıl

8)-Türklerin tarih boyunca kullandığı takvimler nelerdir? Yazınız.

miladi, Hicri, Güneş takvimi, ay takvimi, yıldız takvimi, jüpiter takvimi, Diyanet takvimi, telefon takvimi

9)-Malazgirt Savaşı, İstanbul'un Fethi, Talas Savaşı, Halifeliğin Türklere Geçiş, Ankara Savaşı, Olayların Kronolojik olarak sıralayınız.(Tarihleriyle beraber)

malazgirt, İstanbul'un fethi, Talas Savaşı, Halifeliğin Türklere geçişi

Ankara Savaşı

10)-1711, 1243, 1453, 2013 Tarihleri hangi yüzyıla denk gelir?

17 | 12 | 14 | 20
17 | 12 | 14 | 20

d

298

b

Sevgili öğrenciler, bu çalışma sizlerin Tarih dersinde zaman kavramı ile ilgili olarak yaşanan kavram yanılgılarını belirlemek üzere hazırlanmıştır.

Çalışmaya katıldığınız için teşekkür ederiz.

Tarih Öğretmeni

Aslan YILDIRIM

Cinsiyet : Kız () Erkek (X)

Okuduğunuz Okul: Anadolu Lisesi ()
Fen Lisesi ()
Sosyal Bilimler Lisesi ()
Meslek Lisesi (X) i.h.l.
Öğretmen Lisesi ()

Mezun Olacağınız Alan : Türkçe - Sosyal ()
Türkçe - Matematik ()
Matematik - Fen ()

Lütfen Aşağıdaki Soruları Cevaplayınız

1)-Tarih Nedir?

Tarih hakkında geçmişten günümüze kronolojik sırayla ide kesintisiz bilgilere denir.

2)-XV.y.y. hangi yılları kapsar?

1300-1400' leri kapsar.

3)-M.Ö. X.V.y.y. hangi yılları kapsar?

4)-Tarihi çağları başlangıç ve bitiş olaylarıyla yazınız.

5)-Milat nedir? Neyin başlangıcıdır?

6)-Ay takvimi nedir?

7)-Güneş takvimi nedir?

Güneş bakılarak hesaplanan saat, gün, ay ve yıl hesaplarıdır

8)-Türklerin tarih boyunca kullandığı takvimler nelerdir? Yazınız.

Miladi, hicri, Güneş takvimi, Ay takvimi, Yıldız takvimi, cebiric takvimi, polis takvimi, berber takvimi, ağız fil takvimi.)

9)-Malazgirt Savaşı, İstanbul'un Fethi, Talas Savaşı, Halifeliğin Türklere Geçişi,

Ankara Savaşı, Olayların Kronolojik olarak sıralayınız.(Tarihleriyle beraber)

Malazgirt, İstanbul'un fethi, Talas savaşı, Halifeliğin Türklere Geçişi, Ankara savaşı

10)-1711, 1243, 1453, 2013 Tarihleri hangi yüzyıla denk gelir?

17. 12. 16. 21.

a

158

Sevgili öğrenciler, bu çalışma sizin Tarih dersinde zaman kavramı ile ilgili olarak yaşadığınız kavram yanılgılarını belirlemek üzere hazırlanmıştır.

Çalışmaya katıldığınız için teşekkür ederiz.

Tarih Öğretmeni

Aslan YILDIRIM

Cinsiyet : Kız (X) Erkek ()

Okuduğunuz Okul: Anadolu Lisesi ()
Fen Lisesi (X)
Sosyal Bilimler Lisesi ()
Meslek Lisesi ()
Öğretmen Lisesi ()

Mezun Olacağınız Alan : Türkçe - Sosyal ()
Türkçe - Matematik ()
Matematik - Fen (X)

Lütfen Aşağıdaki Soruları Cevaplayınız

1)- Tarih Nedir?

Cesarette yapılan olgu ve olayları inceleyen bilim.

2)-XV.y.y. hangi yılları kapsar?

1400-1499

b

3)-M.Ö. X.V.y.y. hangi yılları kapsar?

M.Ö 1999-1900

4)-Tarihi çağları başlangıç ve bitiş olaylarıyla yazınız.

Konun bulunması, Kurumlar günü, İstanbul'un fethi, Fransa'nın İhtilali ---?
"11. çağ" "Orta çağ" "Yeni çağ" "Yakın çağ"

5)-Milat nedir? Neyin başlangıcıdır?

İsa'nın doğumudur. Miladi takvimin başlangıcıdır.

6)-Ay takvimi nedir?

Ayın hareketlerine göre düzenlenen takvimdir. (Hicri)

7)-Güneş takvimi nedir?

Güneş'in hareketlerine göre düzenlenen takvim. (Miladi)

8)-Türklerin tarih boyunca kullandığı takvimler nelerdir? Yazınız.

12 Hıyanetli Türk takvimi
Hicri
Cebeli
Mibadi

9)-Malazgirt Savaşı, İstanbul'un Fethi, Talas Savaşı, Halifeliğin Türklere Geçişi,

Ankara Savaşı, Olayları Kronolojik olarak sıralayınız.(Tarihleriyle beraber)

Talas Savaşı (751)
Malazgirt Savaşı (1071)
Ankara Savaşı (1402)
İstanbul'un Fethi (1453)
Halifeliğin Türklere Geçişi (1516)

10)-1711, 1243, 1453, 2013 Tarihleri hangi yüzyıla denk gelir?

1711 → 18. yy

1243 → 13. yy

1453 → 15. yy

2013 → 21. yy